

Heritage Impact Assessment (dansk version)

Indholdsfortegnelse

1	Introduktion.....	2
2	Projektbeskrivelse.....	2
2.1	Projektområde.....	2
2.2	Planforhold	3
2.3	Projektets indretning	5
2.4	Projektfaser	6
2.4.1	Anlægsfasen.....	6
2.4.2	Driftsfasen	6
3	Metode	7
4	Eksisterende forhold	8
4.1	Jelling-monumenterne.....	8
4.2	Særlig universel betydning.....	9
4.2.1	Værdier:	9
4.2.2	Attributter:.....	9
4.2.3	Autenticitet	13
4.2.4	Integritet	13
4.2.5	Beskyttelse og forvaltning	14
4.3	De bredere omgivelser	16
4.4	Landskabsanalyse.....	16
4.5	Støj	17
5	Identificering af potentielle påvirkninger	17
5.1	Påvirkning på det visuelle landskab	19
5.2	Påvirkning af støj.....	19
5.3	Påvirkning af slitage	19
6	Evaluerings af potentielle påvirkninger.....	20
6.1	Påvirkning af det visuelle landskab.....	20
6.1.1	Anlægsfasen: Påvirkning af det visuelle landskab	20
6.1.2	Driftsfasen: Påvirkning af det visuelle landskab fra nyt parkområde	21
6.1.3	Driftsfase: Påvirkning af det visuelle landskab fra musikfestivalen i Jelling	25
6.2	Påvirkning af støj.....	31
6.2.1	Evaluerings af støjpåvirkningen fra musikfestivalen i Jelling	31
6.3	Påvirkning af slitage	35
6.3.1	Evaluerings af påvirkning af musikfestivalen i Jelling.....	35
7	Konklusion	36
8	Referencer.....	37

1 Introduktion

Nærværende rapport er en kulturarvsvurdering af et projekt beliggende nord for Jelling by og UNESCO verdensarvsområdet i Jelling. Formålet med vurderingen er at undersøge projektets påvirkning af verdensarvsområdets særlige universelle betydning ('Outstanding Universal Value', OUV). Verdensarvsområdet omfatter hele området inden for palisaden og omfatter både arkæologiske spor i jorden og de synlige elementer over jorden, som tilsammen kaldes Jelling-monumenterne: Nordhøjen og Sydhøjen, de to runesten, Jelling Kirke og kirkegård, palisade, rester af flere træhuse i form af stolpehuller og skibssætning.

Kulturarvsvurderingen er en del af en samlet miljøkonsekvensvurdering (MKV) og strategisk miljøvurdering (SMV), der gennemføres for at vurdere miljøpåvirkningen af planlægningen og projektet for et nyt rekreativt område nord for Jelling. I den nærværende kulturarvsvurdering betegnes MKV og SMV som MKV, og plan- og projektområdet betegnes som projektområdet. Miljøkonsekvensvurderingen præsenteres i *Miljøvurderingsrapport for Rekreativt område ved Herningvej nord for Jelling*.

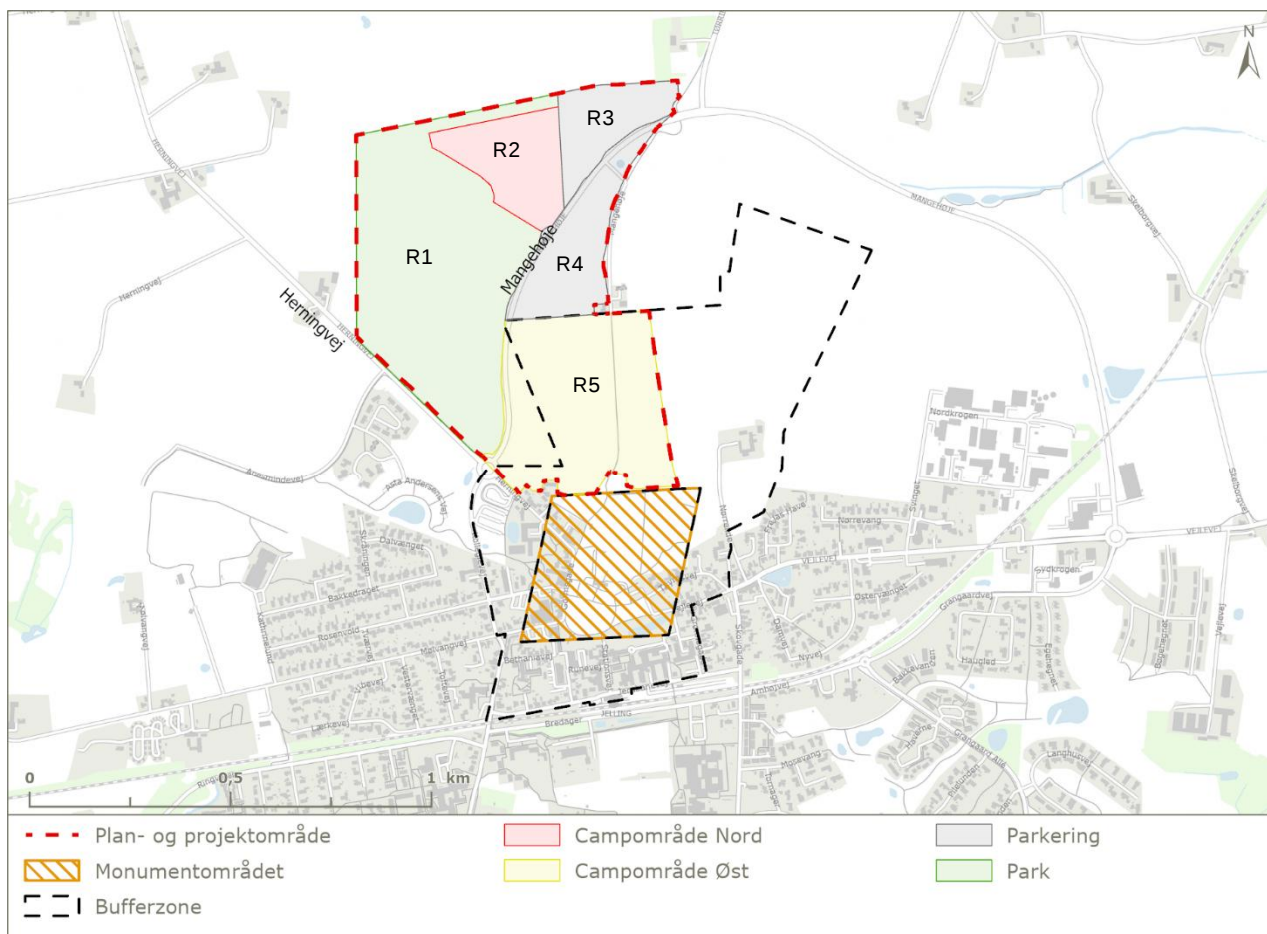
2 Projektbeskrivelse

Vejle Kommune ønsker at etablere et nyt rekreativt område nord for Jelling. Formålet med projektet er at etablere et rekreativt område med permanent anlagt landskab og permanente faciliteter til anvendelse som park og til midlertidig anvendelse som en festivalplads til den årlige musikfestival i Jelling. For at gennemføre projektet skal der først udarbejdes og godkendes en ny lokalplan og et nyt kommuneplantillæg.

2.1 Projektområde

Projektet er placeret i landzone på landbrugsjord nord for Jelling ved Herningvej og Mangehøje. Projektområdet er vist i Figur 2-1 og har et omfang på ca. 60 ha, hvoraf ca. 21 ha vil være permanent inddraget til parkområde. Den resterende del af projektområdet vil udelukkende blive benyttet til parkering og camping under den årlige musikfestival i Jelling. Resten af året vil arealerne blive anvendt til landbrugsmæssige formål. Projektet vil flytte musikfestivalen i Jellings placering ca. 1 km nordøst for den nuværende placering.

Projektområdets landskab er præget af kuperet terræn med landbrugsmarker og spredt beplantning bestående af træer og læhegn. Mangehøje skærer diagonalt gennem plan- og projektområdet. En sidevej til Mangehøje danner projektområdets nordøstlige grænse og fortsætter som vandre- og cykelsti mod Jelling-monumenterne og Jelling by. Mod syd grænser projektområdet op til Verdensarvsområdet med Jelling-monumenterne og Jelling by, og mod sydvest grænser det op til Herningvej. De nordlige og nordvestlige grænser følger omridset af marken, som er synligt markeret af eksisterende læhegn.

Figur 2-1. Kort over projektområdet, områdefordelingen inden for projektområdet, med delområdenumre og områdets placering i forhold til Jelling-monumenterne.

2.2 Planforhold

Vejle Byråd skal godkende de nødvendige lokal- og kommuneplandokumenter, for at projektet kan realiseres. Lokalplanen og kommuneplantillægget regulerer områdets anvendelse og funktionalitet samt andre regler som f.eks. bygningers placering og størrelse, terrænregulering, beplantning, vandhåndtering og tilgængelighed. Figur 2-2 illustrerer indretningen af det rekreative parkområde, og Figur 2-3 illustrerer indretningen under den midlertidige aktivitet, musikfestival i Jelling.

Figur 2-2. Indretning af det rekreative område i delområde R1 med permanent anvendelse som park.

Figur 2-3. Indretning af projektområdet for den rekreative park og delområdernes anvendelse, når det bruges til musikfestivalen i Jelling.

2.3 Projektets indretning

De følgende afsnit præsenterer projektets overordnede elementer og indretning, vist i Figur 2-2 og Figur 2-3.

Rekreativt område

Det rekreative område med permanent anvendelse som park, kommer til at ligge mellem vejene Mangehøje og Herningvej og vil bestå af stier, beplantede arealer, jordvolde med beplantning og permanente bygninger. De permanente bygninger vil bestå af et kontor, et værksted/lagerfaciliteter og eventuelt shelters, offentlige toiletter og en legeplads. Der vil også etableres en sti til gående og cyklister langs den nordøstlige side af Herningvej, som forbinder byen og det nye rekreative område.

Bygningerne vil blive opført inden for to byggezoner. Den nordlige bygning har et maksimalt byggeareal på 2400 m² og en maksimal højde på 9 m, mens den sydlige bygning har et maksimalt byggeareal på 1800 m² og en maksimal højde på 6 m. De er vist som hvide områder i Figur 2-2. Som en del af projektet vil der blive etableret to store regnvandsbassiner til håndtering af overfladevand og grøfter til at lede regnvandet til bassinerne. Adgang til parkområdet vil være via Herningvej. Midten af parkområdet vil være et åbent græsareal, og forskellige typer træer og buske vil blive plantet ved parkområdets ydre grænse. Rundt om projektområdets ydre grænse og omkring byggeområderne vil jordvolde, som beplantes med træer og buske, visuelt omslutte parkområdet. Jordvoldene vil have en maksimal højde på 5 m, og træerne vil have en færdig højde op til 15 m, i det vestlige område dog op til 20 m. Træer, der plantes inden for parkens volde, der omgiver projektområdet eller bygningerne, vil have en færdig højde på 8-15 m, med enkelte højere træer. Efter 3-10 år vil træerne nå en højde på cirka 5 m. I planlægningen, er der taget stort hensyn til udsynet fra Monumentområdet, så horisonten ikke forstyrres. Der vil også etableres en sti til gående og cyklister langs den nordøstlige side af Herningvej, som forbinder byen og det nye rekreative område.

Musikfestivalen i Jelling

Under den årlige musikfestival i Jelling vil det rekreative område have midlertidig anvendelse som festivalplads. Pladsen vil blive indrettet med koncertscener, madboder og andre festivalfaciliteter. Resten af projektområdet vil blive omdannet til midlertidige camping- og parkeringsområder, som vist i Figur 2-3.

På sigt forventes musikfestivalen i Jelling at tiltrække 50.000 besøgende årligt. Projektet muliggør at koncerterne finder sted fra onsdag til lørdag i tidsrummet fra kl. 12 til kl. 02, mens lokalplan 1425 muliggør at spilletiderne kan vare fra kl. 12 til kl. 03. I perioden primo april til ultimo juni, vil selve afholdelsen af musikfestivalen vare i fem sammenhængende dage med koncerter. Der bruges ca. 8 uger inden til opstilling af faciliteter og cirka 4 uger til nedtagning efter. De to delområder R4 og R5, som er tættest på kulturarvsarealet monumentområdet i Jelling vil samlet set kun blive brugt til festival-relaterede aktiviteter i op til 6 uger om året i perioden fra primo maj til medio juni.

De største midlertidige faciliteter vil blive placeret på festivalpladsen og bestå af seks koncertscener, hvor den mindste er 5,5 m høj, og den største er 17 m høj. Der vil også være en midlertidig 40 m høj mobilmast. Der vil blive opsat midlertidig belysning på festivalpladsen samt på camping- og parkeringsområderne. Hele projektområdet vil blive afspærret med et 2 m højt hegn rundt om pladsen. Mangehøje vil være delvist lukket under festivalen. Der vil være øget trafik til og fra området i løbet af perioden med festivalrelaterede aktiviteter herunder opstilling og nedtagning, men især i løbet af de fem dage, festivalen afvikles.

2.4 Projektfaser

I de følgende afsnit beskrives aktiviteterne i anlægs- og driftsfasen. Da musikfestivalen i Jelling finder sted efter opførelsen af det rekreative område, ses de festivalrelaterede aktiviteter som en del af driftsfasen.

2.4.1 Anlægsfasen

Anlægsfasen af det rekreative område er planlagt til at begynde i midten af 2026 og slutte ca. 3 år efter. Aktiviteterne i anlægsfasen vil bestå af jordindbygning, etablering af volde og permanente bygninger og plantning af vegetation. I anlægsfasen vil trafik med tunge køretøjer stige, særligt i første halvdel af anlægsperioden hvor spidsbelastningen af anlægsarbejdet forventes at finde sted. I anlægsfasen vil maskiner, materialer og faciliteter til bygningsarbejderne blive brugt og midlertidigt opbevaret inden for fremtidige parkområde.

2.4.2 Driftsfasen

Driftsfasen forventes at begynde i midten af 2029. Driftsaktiviteter relateret til det rekreative område som park, vil være mindre betydelige og bestå i vedligeholdelse af parkområdet og dets faciliteter. Aktiviteterne i forbindelse med afviklingen af den årlige musikfestival i Jelling er beskrevet i afsnittet omkring Projektets indretning.

3 Metode

Nærværende kulturarvsvurdering er gennemført som en del af miljøkonsekvensvurderingen for projektet *Nyt rekreativt område ved Herningvej nord for Jelling*. Vurderingen er baseret på den ramme, som præsenteres i *Guidance and Toolkit for Impact Assessments in a World Heritage Context* (UNESCO et al., 2022). Rammen skitserer principperne og forståelserne af verdensarvsområder og den metode og de værktøjer, der bruges til at udføre kulturarvsvurderinger. Desuden er den metode, der anvendes i nærværende kulturarvsvurdering, baseret på Rambølls metode for vurdering af miljøkonsekvenser og MKV-processen i henhold til danske love og regler.

Proces

MKV-processen, som nærværende kulturarvsvurdering er en del af, er opdelt i følgende faser:

Debatfasen

Forud for udarbejdelsen af miljøkonsekvensrapporten gennemfører den myndighed, der er ansvarlig for MKV-processen, en debatfase. I debatfasen vil myndigheden offentliggøre et idéoplæg og invitere offentligheden, andre myndigheder og interesseorganisationer til at komme med idéer og kommentarer.

Afgrænsningsfasen

Den myndighed, der er ansvarlig for MKV-processen, udarbejder et afgrænsningsnotat, der fastlægger de miljøfaktorer og -påvirkninger, der skal vurderes i miljøkonsekvensrapporten. Afgrænsningsnotatet sendes derefter i høring ved relevante myndigheder. Debat- og afgrænsningsfaserne kan udføres parallelt.

Miljøkonsekvensrapport

Bygherren er ansvarlig for at søge om miljøgodkendelser og for at udarbejde miljøkonsekvensrapport for et projekt. Miljøkonsekvensrapporten skal indeholde en projektbeskrivelse og en vurdering af de miljøpåvirkninger, der er fastlagt i afgrænsningsnotatet. Det er den relevante planlægningsmyndigheds ansvar at få miljøvurderet plangrundlaget. Den myndighed, der fungerer som miljømyndighed for miljøkonsekvens- eller miljøvurderingsrapporten, gennemgår rapporten for at sikre, at den lever op til kravene i dansk lovgivning.

Offentlig høringsfase

Miljøkonsekvensrapporten udsendes i offentlig høring, som varer mindst otte uger.

Beslutningsfasen

Høringssvar vil blive behandlet og indarbejdet i en omfattende gennemgang af projektet og MKV'en i beslutningsfasen. Den myndighed, der er ansvarlig for MKV-processen, vil derefter afgøre, om projektet og planen skal godkendes. Afgørelsen er baseret på miljøkonsekvensrapporten, den omfattende gennemgang af projektet og de høringssvar, der blev indsamlet under den offentlige høringsfase.

Vurdering af påvirkninger

Vurderingen af den foreslåede plans og projekts påvirkning på Jelling-monumenterne, der er verdensarvsområde, er baseret på en vurdering af påvirkningen på områdets særlig universelle betydning (oversat fra det engelske "Outstanding Universal Value" benævnt som OUV efterfølgende), nærmere bestemt påvirkningen af stedets attributter. Attributterne bidrager til områdets værdi, hvilket er det, der gør verdensarven betydningsfuld (UNESCO et al., 2022). Ved vurdering af et projekts påvirkning af en kulturarvs OUV er det nødvendigt at overveje områdets umiddelbare og bredere omgivelser (oversat fra det engelske "The wider setting"), da de kan spille en væsentlig rolle i at understøtte områdets OUV. Derfor kan foreslåede handlinger, der vil finde sted inden for bufferzonen eller områdets bredere omgivelser, påvirke OUV.

For at vurdere påvirkningerne på OUV'en defineres attributterne, værdierne og de bredere omgivelser, og de potentielle påvirkninger af attributterne fra det foreslåede projekt identificeres. De identificerede påvirkninger vurderes på grundlag af følgende påvirkningskategorier:

- Neutral: Undersøgelser af den potentielle påvirkning viser, at der ikke vil ske nogen påvirkning af attributten.
- Mindre: Undersøgelser af den potentielle påvirkning viser, at påvirkningen vil være ubetydelig.
- Moderat: Undersøgelser af den potentielle påvirkning viser, at der vil være en vis påvirkning af attributten.
- Større: Undersøgelser af den potentielle påvirkning viser, at der vil være en stor påvirkning af attributten.

På baggrund af vurderingerne vil rapporten nå frem til en af tre konklusioner, hvis den foreslåede handling har en negativ påvirkning af den særlig universelle betydning:

- Den negative påvirkning er ubetydelig og giver ingen anledning til bekymring.
- Den negative påvirkning er betydelig, men undgåelses- og afværgetiltag kan eliminere eller minimere den til et acceptabelt niveau.
- Den negative påvirkning er betydelig og kan ikke undgås eller afværges. Derfor må den foreslåede handling ikke fortsætte, hvis nomineringen som verdensarv skal opretholdes.

Nærværende kulturarvsvurdering vil bruge relevante data og analyser udført som en del af MKV'en.

4 Eksisterende forhold

Eksisterende forhold beskriver verdensarvsstedet, den særlig universelle betydning, attributterne, værdierne, bufferzonen og de bredere omgivelser (UNESCO et al., 2022).

I nærheden af den nye rekreative park ligger Jelling-monumenterne, som er et UNESCO-kulturarvsområde og en UNESCO Verdensarv. Jelling-monumenterne er geografisk afgrænset af:

- Områdets grænse, også kendt som monumenternes område i Jelling.
- Verdensarvsområdets bufferzone.

Definitionen af et verdensarvsområde afhænger af typen af natur- eller kulturarv. Jelling-monumenterne er et kulturarvsområde. Definitionen af et UNESCO-kulturarvsområde er:

"Arkitektoniske værker, monumentale værker inden for skulptur og maleri, enkeltheder eller konstruktioner af arkæologisk karakter, inskriptioner, huler og sammensatte forekomster, der er af særlig universel betydning set ud fra et historisk, kunstnerisk eller videnskabeligt synspunkt" (UNESCO, 2023).

4.1 Jelling-monumenterne

Jelling-monumenterne består af to gravhøje, to runesten, en kirke, en kirkegård, en palisade, en skibssætning og rester af flere træhuse i form af stolpehuller. Elementerne blev opført mellem midten af det 10. årh. e.Kr. og slutningen af det 10. årh. (Nationalmuseet, n.d.-b). Den nuværende stenkirke blev bygget omkring 1100 e.Kr. (Nationalmuseet, n.d.-c).

Gravhøjene, runestenene og kirken blev optaget på UNESCOs verdensarvsliste i 1994. Palisaden og skibssætningen blev tilføjet til nomineringen i 2018 (Nationalmuseet, n.d.-b).

Jelling-monumenterne blev nomineret til optagelse på UNESCOs verdensarvsliste, fordi stedet opfylder kriterium III, som forklaret nedenfor:

"Jellingkomplekset, og især de hedenske gravhøje og de to runesten, er fremragende eksempler på den hedenske nordiske kultur" (oversat fra engelsk) (UNESCO, n.d.-b).

Jelling-monumenterne skildrer vikingetiden i Danmark og overgangen fra hedenskab til kristendom, hvoraf sidstnævnte blev landets officielle religion. Monumenterne fortæller også historien om, da landet blev forenet som et samlet kongerige og blev en nation. Skriften på den ene runesten menes at være det tidligste registrerede eksempel på navnet 'Danmark'. Desuden kan den nuværende danske kongefamilie spore deres slægt tilbage til perioden, og de har siddet på den danske trone lige siden. Jelling-placeringen var centrum for kongemagten i Danmark under Gorm den Gamle og Harald Blåtand. Harald Blåtand flyttede dog magtens centrum til Roskilde i slutningen af 900-tallet eller begyndelsen af 1000-tallet (Nationalmuseet, n.d.-b). Jelling-monumenterne er et vidnesbyrd om Harald Blåtands regeringstid, ligesom Danevirke, den store bro ved Ravning Enge og de fem ringborge (Aggersborg ved Limfjorden, Fyrkat ved Hobro, Nonnebakken i Odense, Trelleborg i Slagelse og Borgring i Køge). Stederne er også på UNESCOs Verdensarvsliste (Slots- og Kulturstyrelsen, n.d.).

4.2 Særlig universel betydning

Særlig universel betydning (OUV) omfatter en beskrivelse af attributterne og værdierne ved et verdensarvsområde og dets integritet og autenticitet (UNESCO et al., 2022). Når et kultur- og/eller naturområde indsendes til UNESCO's Verdensarvsliste, vedtager komitéen en erklæring om særlig universel betydning. Erklæringen er den vigtigste reference for den fremtidige beskyttelse og forvaltning af kulturarvsområdet. OUV skal forstås som en kulturel og/eller naturmæssig betydning, der er exceptionel og vigtig for nutiden og fremtiden (UNESCO, 2023).

Verdensarven Jelling-monumenterne er særlige historiske fortidsminder der fortæller om overgangen fra hedensk tradition til kristendommen i Skandinavien under Vikingetiden. Jelling-monumenterne indeholder fremragende eksempler på nordisk hedensk kultur og er enestående i Skandinavien og Europa (UNESCO, n.d.-b).

4.2.1 Værdier:

Værdier er de kvaliteter, som gør, at et verdensarvsområde anses for vigtigt at beskytte for nuværende og fremtidige generationer. Verdensarvsområder har en række værdier: arkitektoniske, økologiske, geologiske, ånd, atmosfære, biologiske, sociale, historiske osv. (oversat fra engelsk) (UNESCO et al., 2022).

Jelling-monumenternes værdier er defineret som markering af (Nationalmuseet, n.d.-b; UNESCO et al., 2022):

- *Her samledes landet til et rige*
- *Her optræder navnet Danmark for første gang*
- *Her blev kristendommen den officielle religion i Danmark*
- *Her præsenteredes den kongeslægt, hvis efterkommere har siddet på den danske trone lige siden*
- *Her står symbolet på grundlæggelsen af den danske nation*
- *Her markeredes ændringen fra et nordisk hedensk samfund til en europæisk kristen civilisation*

4.2.2 Attributter:

Et verdensarvsområde består af elementer, der formidler dets OUV og værdier, hvilket gør dem forståelige. Elementerne kaldes attributter, og attributter kan være naturlige rammer eller immaterielle dimensioner. Attributterne er de elementer, der danner grundlaget for beskyttelses-, bevarings- og forvaltningsforanstaltninger (UNESCO et al., 2022).

Attributterne for Jelling-monumenterne består af:

- Runestenene
- Gravhøjene
- Kirken og kirkegården
- Palisaden

- Rester af træhuse i form af stolpehuller inden for palisaden
- Skibssætningen

Jelling-monumenterne dækker området omkring gravhøjene, runestenene, kirken, palisaden og skibssætningen, se Figur 4-1.

Figur 4-1. Oversigt over Jelling-monumentområdet (Nationalmuseet, n.d.-e).

4.2.2.1 Runestenene

Jelling-monumenterne indeholder to runesten. Den store runesten, se Figur 4-2, blev rejst i 965 e.Kr. af Harald Blåtand til minde om hans forældre, dronning Thyra og Gorm den Gamle. Den tjener også som et vidnesbyrd om Haralds egne bedrifter. Indskriften lyder: "*Harald konge bød gøre disse kumler (dette mindesmærke) efter Gorm sin fader og Thyra sin moder, den Harald, som vandt sig hele Danmark og Norge og gjorde danerne kristne.*" (Slots- og Kulturstyrelsen, n.d.) Den store runesten kaldes Danmarks dåbsattest, fordi den er det første vidnesbyrd om, at navnet Danmark er blevet brugt, og den er et fysisk vidnesbyrd på overgangen fra hedenskab til kristendom. Den lille runesten, se Figur 4-2, er rejst af Gorm den Gamle til ære for dronning Thyra. Indskriften lyder: "*Gorm konge gjorde disse kumler (dette mindesmærke) efter Thyra sin kone, Danmarks pryd.*" (Slots- og Kulturstyrelsen, n.d.) Begge runesten står foran Jelling Kirke. Kirken og runestenene er placeret mellem de to gravhøje, der er rejst for Gorm den Gamle og Dronning Thyra (Slots- og Kulturstyrelsen, n.d.).

Figur 4-2. Til venstre: Den store runesten Til højre: Den lille runesten (UNESCO, n.d.-b).

4.2.2.2 Gravhøjene

Jelling-monumenterne indeholder to høje: Nordhøjen og Sydhøjen, se Figur 4-3. Nordhøjen blev bygget i 958/959 e.Kr., den har en diameter på cirka 62 m og en højde på 8 m. Den afdøde person blev lagt i et gravkammer af træ fyldt med dyrt og værdifuldt udstyr. Nordhøjen er i midten af en skibssætning (Nationalmuseet, n.d.-d). Nordhøjen blev bygget over gravkammeret. Indtil for nylig troede man, at Nordhøjen var rejst til ære for Gorm den Gamle. Nyere opdagelser om runeristerens identitet har imidlertid fået forskere til at tro, at dronning Thyra kan have haft mere magt end hidtil antaget, og at Nordhøjen kan være opført til hendes ære snarere end Gorm den Gamles. Nordhøjen kaldes også Thyras høj, og Sydhøjen kaldes Gorms høj (Imer et al., 2023). Sydhøjen blev bygget omkring 970 e.Kr. og ligger over den sydlige ende af skibssætningen. Sydhøjen er den største af de to gravhøje og måler 70 m i diameter og 10 m i højden (Nationalmuseet, n.d.-f).

Figur 4-3. Til venstre: Nordhøjen. Til højre: Sydhøjen (Nationalmuseet, n.d.-e).

4.2.2.3 Jelling Kirke

Den nuværende Jelling Kirke er en stenkirke, se Figur 4-4, opført omkring 1100 e.Kr. Inden stenkirken blev bygget, var der opført tre trækirker, som alle brændte ned. Den første trækirke blev muligvis bygget af kong Harald Blåtand omkring 965 e.Kr. og var den største af sin tids trækirker (Nationalmuseet, n.d.-c).

Figur 4-4. Jelling Kirke. Nationalmuseet. Kirkerne i Jelling (Nationalmuseet, n.d.-c).

4.2.2.4 Palisaden

Ud over Jelling-monumenterne indrammede en palisade området i en rombe, der dækkede et areal på 120.000 m², se Figur 4-5.

Figur 4-5. Foto til venstre: Udgravningsfoto af palisaden (Nationalmuseet, n.d.-e). Midterste billede: Resterne af et hus fundet indenfor palisaden (Nationalmuseet, n.d.-e). Foto til højre: Samtidskunstnerisk fortolkning af palisaden (Fortidens Jelling, n.d.).

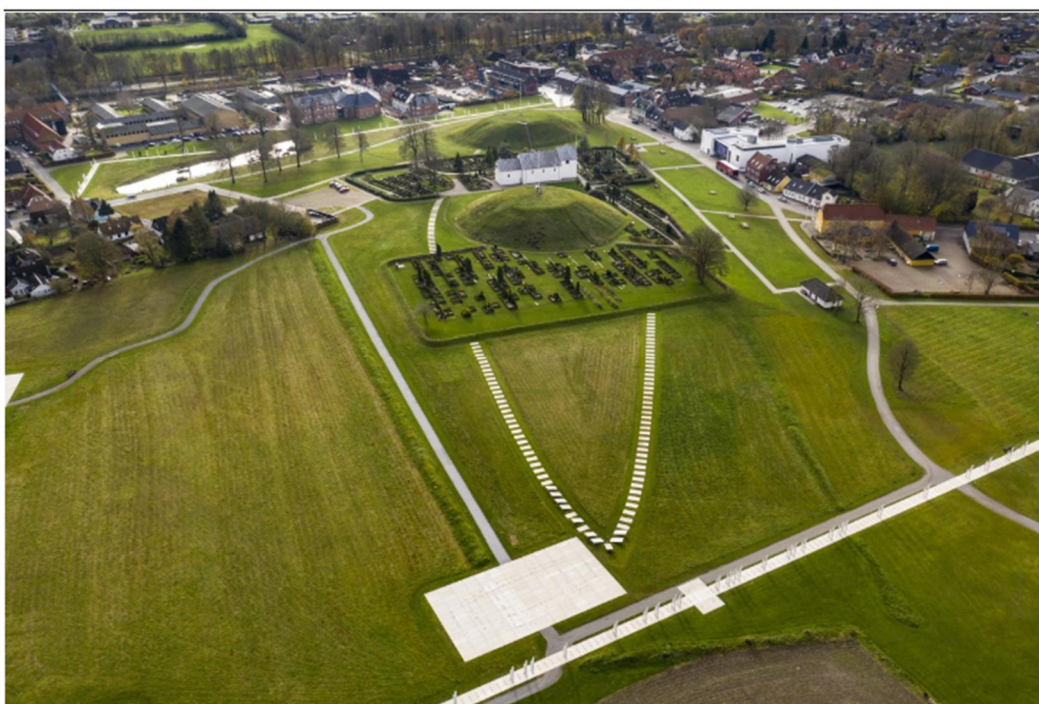
Palisaden bestod af egestolper og store egetræsplanker og beskyttede skibssætningen, gravhøje, runestenene og kirken (Nationalmuseet, n.d.-d). Palisaden blev opdaget under udgravninger mellem 2006 og 2024, og den måler 1440 m (Nationalmuseet, n.d.-e).

Inde i palisaden blev der fundet flere huse, der minder om dem, der blev fundet ved ringborgene Trelleborg på Sjælland og Aggersborg og Fyrkat i Jylland, se Figur 4-5. Indretningens lighed gør det muligt at datere husene til anden halvdel af det 10. århundrede (Nationalmuseet, n.d.-d). Palisaden og husene er kunstnerisk genskabt og ses tydeligt i landskabet, vist i Figur 4-1 og Figur 4-5 (Vejle Kommune, n.d.-b).

4.2.2.5 Skibssætningen

I hedenske traditioner var det almindeligt at begrave højtstående individer, især konger, i stensætninger formet som skibe. Skibet blev betragtet som et middel til at transportere den afdøde til dødsriget (Slots- og Kulturstyrelsen, n.d.). Skibssætningen måler ca. 355 m i længden og 70 m i bredden (Nationalmuseet, n.d.-d). Den blev først opdaget i 1941, da der blev fundet store sten for foden af Sydhøjen. Teorien om, at stenene tilhørte en stor skibssætning, opstod først senere, i 1964.

Under udgravninger udført af Vejlemuseerne mellem 2006 og 2007 blev der fundet flere store sten. De tilhørte den nordlige ende af skibssætningen (Hvass, n.d.). Skibssætningen er kunstnerisk genskabt og er synlig i landskabet, se Figur 4-6.

Figur 4-6. En oversigt over den samtidige genskabelse af skibssætningen (Danmarks Nationalleksikon, n.d.).

4.2.3 Autenticitet

UNESCO's verdensarvsområder skal opfylde betingelserne for autenticitet. Autenticitet for UNESCO verdensarv og specifikt kulturarv *"refererer til, hvorvidt viden om og forståelse af områdets kulturarvsværdier forstås og menes at være troværdige: om deres kulturelle værdier er sandfærdigt og troværdigt udtrykt gennem attributter"* (oversat fra engelsk) (UNESCO et al., 2022).

Jelling-monumenterne opfylder betingelserne for autenticitet, fordi gravhøjene har bevaret deres oprindelige form. Runestenene er også bevaret i store glasmontrer for at beskytte dem mod vind og vejr. Nationalmuseet har foretaget flere udgravninger og dokumenteret fundene i arkiver, som bevarer fundene. Selvom den nuværende kirke og kirkegård ikke er de oprindelige, har stedet været brugt kontinuerligt som kirke og kirkegård i over 1000 år (UNESCO, n.d.-b).

4.2.4 Integritet

Integritet er *"et mål for helheden og intaktheden af kulturarven og dens attributter: i hvilket omfang området indeholder alle elementer, der er nødvendige for at udtrykke dens særlige universelle betydning"* (oversat fra engelsk). Alle verdensarvsområder skal opfylde betingelserne for integritet (UNESCO et al., 2022).

Jelling-monumenternes integritetsbetingelser er opfyldt da verdensarvsområdet indeholder de attributter som udtrykker den særlige universelle betydning (OUV), især fordi de grundlæggende og centrale elementer: Jellingehøjene, runestenene og kirken er bevaret og udtrykker områdets OUV. Omgivelserne bidrager også væsentligt til områdets visuelle integritet. Ændringer i området (bygninger og veje) har begrænset betydning for Jelling-monumenternes integritet.

4.2.5 Beskyttelse og forvaltning

UNESCO beskriver beskyttelse og forvaltning af verdensarvsverdier som, hvordan et områdets særlige universelle betydning (OUV), herunder integritet og autenticitet, fastholdes og forbedres i fremtiden (§ 96) (UNESCO, 2023). Jelling-monumenterne er fredet under forskellige love og regler som f.eks. Museumsloven og Naturbeskyttelsesloven og efter betegnelser i Vejle Kommuneplan (Vejle Kommune, n.d.-c). Der er desuden udarbejdet en forvaltningsplan for Jelling-monumenterne.

Museumsloven (lovdekret nr. 1505 af 14. december 2006) beskytter gravhøje og runesten og etablerer en 2 m beskyttelseszone omkring elementerne. Derudover giver Naturbeskyttelsesloven (§ 18) en ekstra beskyttelseszone på 100 m, der begynder ved den oprindelige 2 m zone omkring gravhøje og runesten (UNESCO, n.d.-b). Planlægnings- og anlægsaktiviteter inden for byggeri, anlæg, udgravning m.v. må kun gennemføres, hvis der tages hensyn til kulturmiljøet (Vejle Kommune, n.d.-b). I Jelling gælder udpegningen af kirkeomgivelserne kun kirkeområdet og ikke kirkernes fjernomgivelser. Ved planlægning og udførelse af anlægs- og udgravningsarbejde skal kirkens placering i landskabet, udsynet til og fra kirken og kirkens samspil med det etablerede omkringliggende område tages i betragtning. Jelling Kirke har en kirkebyggelinje, der strækker sig 300 m fra kirken. Det betyder, at der ikke må opføres bygninger over 8,5 m i højden (Naturbeskyttelsesloven, § 19). Den byggefrie zone gør det muligt for myndighederne at sikre, at der ikke opføres elementer, der kan påvirke kirkens visuelle påvirkning af landskabet (Vejle Kommune, n.d.-a).

Mangehøjeområdet og Jelling-monumenterne er udpeget som kulturmiljøer i Vejle Kommune. Ifølge Vejle Kommunes retningslinjer må der ikke etableres anlæg eller bygninger, der kan forstyrre monumentområdet (Vejle Kommune, n.d.-c). Udsynet til og fra nord for Jelling-monumenterne har været fredet siden 1947. Fredningen har til formål at forhindre byggeri og at bevare landskabsudsynet fra Jelling-monumenterne mod nord og på den måde beskytte oplevelsen af områdets landskab og historie, samt udsynet til gravhøjene fra området nord for monumenterne i Jelling (Fredningskendelser Jellingehøjene, n.d.).

Runestenene er beskyttet mod vind og vejr i glasmontrer med klimaanlæg, se Figur 4-7.

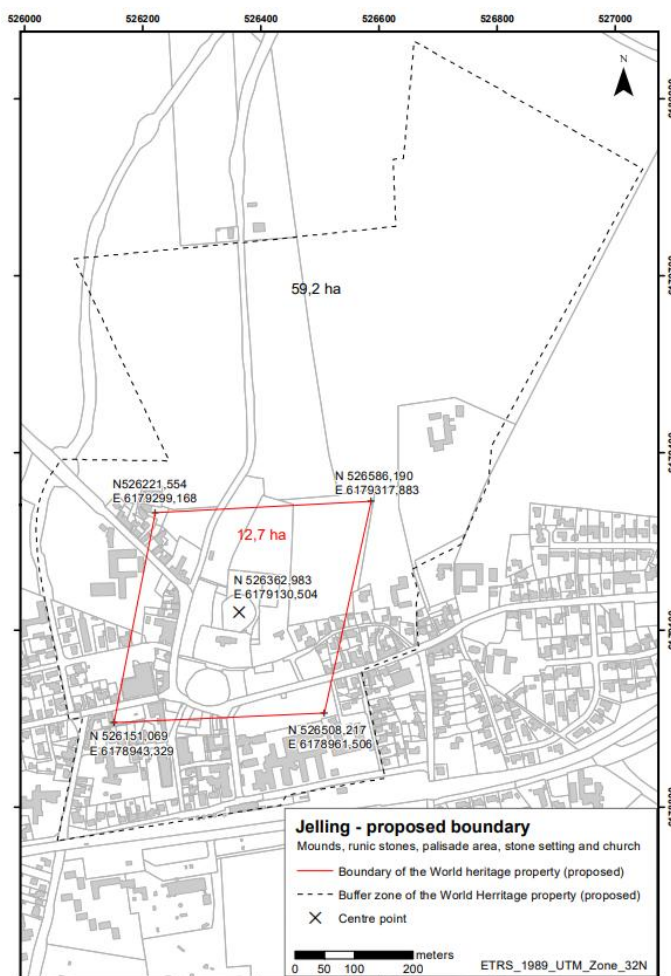

Figur 4-7. Runestenene er placeret i glasmontrer (UNESCO, n.d.-b).

Før bevaringsindsatsen var runestenene i kritisk tilstand med flere revner og områder med indvendige hulrum. Klima anlægget i glasmontrerne styrer klimaet omkring stenene og forhindrer yderligere skader. Den store runesten blev ikke flyttet under monteringen af glasmontren. Det er med til at bevare autenticiteten af den store sten, som forbliver, hvor den oprindeligt blev placeret for mere end 1000 år siden (Hvass, n.d.). Desuden fremhæver den afdæmpede, diskrete belysning runestenene i de mørke timer. Belysningen består af fiberoptik, der ikke misfarver runestenene (Hvass, n.d.).

4.2.5.1 Bufferzonen

Bufferzonen, som dækker et areal på over 59,2 hektar omkring ejendomsgrænserne, se Figur 4-8, bidrager til beskyttelse, forvaltning, bæredygtighed, bevarelse, autenticitet og integritet af områdets OUV. Selvom den ikke er en del af den indskrevne verdensarvsværdi, skal bufferzonen ses som en vigtig del af dens forvaltning, beskyttelse og bevarelse (UNESCO, n.d.-a). Inden for bufferzonen må der ikke opføres anlæg, installationer eller bygninger, der dominerer eller forstyrrer det fredede fortidsminde (Vejle Kommune, n.d.-c). Bufferzonen er også udpeget i Vejle Kommuneplan. Kommuneplanen beskriver retningslinjerne for bufferzonen hvordan bebyggelse og anvendelse er relateret til monumenternes område i Jelling, og hvordan zonen har tættest samspil med monumentområdet. Bufferzonen er naturligt afgrænset af de krydsende veje: Mangehøje, Herningvej og Gormsgade (Vejle Kommune, n.d.-c). En del af bufferzonen i den nordlige del af området har siden 1947 været beskyttet af en områdebeskyttelse (Fredningskenderler Jellingehøjene, n.d.).

Figur 4-8. Kort over Jelling-monumenternes afgrænsning og bufferzone (UNESCO, 2018).

4.3 De bredere omgivelser

De bredere omgivelser omfatter topografi, det naturlige og anlagte miljø, infrastruktur, mønstre for arealanvendelse, rumlig organisering, visuelle forhold og relaterede sociale og kulturelle praksisser, økonomiske processer og andre immaterielle dimensioner af kulturarv, såsom opfattelser og associationer. De bredere omgivelser har også en rolle i beskyttelsen af verdensarvsområdets autenticitet og integritet (UNESCO et al., 2022). Det er ikke nødvendigt at definere de bredere omgivelser for et område, der skal nomineres som et verdensarvsområde. Derfor defineres det ofte under kulturarvsvurderingen eller MKV'en. Verdensarvsområdet i Jelling har ingen officiel definition af sine bredere omgivelser. Det angives dog, at områdets omgivelser bidrager væsentligt til områdets visuelle integritet (UNESCO, n.d.-b). Til nærværende kulturarvsvurdering er de bredere omgivelser defineret som det landskab, der er synligt fra verdensarvsområdet. Da det foreslåede projekt er placeret nord for området, er de bredere omgivelser specifikt defineret som det landskab, der er synligt fra Nordhøjen i nordlig retning, da det er det højeste udsigtspunkt, hvorfra det omkringliggende landskab kan ses. Figur 4-9 viser et fotografi taget fra Nordhøjen mod nord. Fra udsigtspunktet kan en del af Jelling by ses mod vest og lige foran ses palisaden, skibssætningen og kirkegården. Mod nordøst er der mere tæt beplantning. Mod nord og nordvest er der udsyn over landskabet på lang afstand, med marker, der nogle gange strækker sig et par kilometer mod horisonten, indrammet af beplantning og terræn.

Figur 4-9. Panoramafoto fra toppen af Nordhøjen med udsyn over landskabet mod nord (LYTT, 2025).

4.4 Landskabsanalyse

Landskabet i og omkring projektområdet er karakteriseret som et morænelandskab med et kuperet terræn, hvis kote er over gennemsnitselevationen i Danmark. Bortset fra Jelling by og strukturerne omkring Jelling-monumenterne mod vest, syd og øst, består landskabet primært af landbrugsjord med landbrugsejendomme og andre huse spredt i landskabet. Vegetationen er enten fragmenteret og spredt eller mere struktureret med beplantede læhegn langs markernes grænser. Der er få tekniske anlæg i området. De der er, ligger overvejende i den sydlige del af Jelling, og derfor ikke indenfor plan- og projektområdet. Vejene, der løber gennem og langs projektområdet, er synlige infrastrukturelle elementer i landskabet og kan skabe visuelle forstyrrelser fra forbipasserende biler. Der er dog ingen veje med tung trafik, det er også fra vejene, man primært ser Jelling-monumenterne.

Terrænet, de åbne marker og beplantningen skaber et landskab i og omkring projektområdet, der er relativt roligt og åbent med nogle lange landskabsudsyn, der indrammes af vegetationen, terrænet og bygninger. Om sommeren virker landskabet mindre gennemsigtigt end om vinteren, hvor man delvist kan se gennem træer, der har løvfald, og

hvor der ikke er afgrøder på markerne, som potentielt kan hindre udsigten. Især fra toppen af Nordhøjen er det muligt at se længere i det fjerne i nordlig retning.

4.5 Støj

Plan- og projektområdet består i dag i primært af dyrket landbrugsjord, og området og omgivelserne er dermed jævnlgt belastet af støj og vibrationer fra store landbrugsmaskiner. Projektområdet er beliggende i et område, hvor terrænet er blødt og primært består af marker og grønne arealer. Det er i øjeblikket ikke udpeget som støjbelastet (Rambøll, 2025). Monumentområdet er både et verdensarvsområde og et rekreativt område.

Ifølge Miljøstyrelsens vejledende grænseværdier for støj fra virksomheder, vist i Tabel 4-1, er støjgrænsen for en rekreativ park mellem 35-40 dB, afhængig af tidspunktet på døgnet.

Tabel 4-1. Miljøstyrelsens vejledende grænseværdier for støj fra virksomheder (Miljø- og Ligestillingsministeriet, n.d.).

	Man-fre kl. 07-18, lør kl 07-14	Man-fre kl. 18-22, lør kl 14-22, søn- og helligdag kl. 07-22	Alle dage 22-07
Erhvervs- og industriområder	70 dB	70 dB	70 dB
Erhvervs. Og industriområder med forbud mod generende virksomheder	60 dB	60 dB	60 dB
Områder for blandet bolig- og erhvervsbebyggelse, centerområder (bykerne)	55 dB	45 dB	40 dB
Etageboligområder	50 dB	45 dB	40 dB
Boligområder for åben og lav bebyggelse	45 dB	40 dB	35 dB
Sommerhusområder og offentligt tilgængelige rekreative områder	40 dB	35 dB	35 dB

Der er ingen specifikke retningslinjer for støjgrænser for lejlighedsvis begivenheder såsom musikfestivaler. Vejle Kommune har ingen generelle retningslinjer. Andre kommuner i Danmark bruger dog en kriterieværdi på 70 dB i gennemsnit over 15 minutter for udendørs musikarrangementer. Ved koncerter er støjen varierende, men domineret af lyden fra højtaleranlægget. Støjniveauet fra publikum er uden betydning for det samlede støjniveau i omgivelserne. Der er ingen retningslinjer for støj for campområder.

5 Identificering af potentielle påvirkninger

De potentielle påvirkninger på områdets OUV er blevet identificeret ved at undersøge, hvordan de foreslåede projekthandlinger kan påvirke verdensarvsområdets attributter, som formidler værdien af verdensarvsområdet. Direkte, indirekte og kumulative påvirkninger er blevet undersøgt. De identificerede potentielle påvirkninger er anført i Tabel 5-1 og består af tre typer miljøpåvirkninger:

- Forstyrrelse af den visuelle oplevelse af udsynet mellem Jelling-monumenterne og landskabet nord for Jelling-monumenterne
- Støjgener
- Fysisk slitage

Som vist i Tabel 5-1, påvirkes attributterne potentielt på forskellige måder.

Tabel 5-1. De identificerede potentielle påvirkninger.

Element i projektet, der har potentiale til at forårsage en effekt			
Attributter	Anlæg af rekreativt parkområde	Drift af rekreativt parkområde	Årlig afvikling af musikfestivalen i Jelling
Runestenene	Ingen påvirkning	Ingen påvirkning	Støj fra musikfestivalen kan påvirke de besøgendes oplevelse af verdensarv
Nordhøjen	Påvirkning af det visuelle landskab fra aktiviteter (maskiner, midlertidige faciliteter) under anlæggelsen af det rekreative område.	Påvirkning af det visuelle landskab fra det rekreative område. Specifikt påvirkning af udsigten til de bredere omgivelser fra Nordhøjen.	Påvirkning af det visuelle landskab fra koncertfaciliteterne under musikfestivalen i Jelling. Specifikt påvirkning af udsigten over landskabet mod nord fra Nordhøjen og udsigten til Nordhøjen fra bufferzonen. Støj fra musikfestivalen kan påvirke de besøgendes oplevelse af verdensarven En stigning i fodgængertrafikken mellem Jelling by og musikfestivalpladsen kan potentielt føre til, at flere mennesker benytter Nordhøjen, hvilket medfører øget fysisk slitage.
Sydhøjen	Ingen påvirkning	Ingen påvirkning	Påvirkning af det visuelle landskab fra koncertfaciliteterne under musikfestivalen i Jelling. Specifikt påvirkning af udsigten over landskabet mod nord fra Sydhøjen. Støj fra musikfestivalen kan påvirke de besøgendes oplevelse af verdensarven. En stigning i fodgængertrafikken mellem Jelling by og musikfestivalpladsen kan potentielt føre til, at flere mennesker bruger Sydhøjen, hvilket medfører øget fysisk slitage.
Kirken	Ingen påvirkning	Ingen påvirkning	Påvirkning af det visuelle landskab fra koncertfaciliteterne under musikfestivalen i Jelling. Specifikt påvirkning af udsigten til kirken fra bufferzonen. Støj fra musikfestivalen kan påvirke de besøgendes oplevelse af verdensarven.
Palisaden (nordlige grænse)	Påvirkning af det visuelle landskab fra aktiviteter (maskiner, midlertidige faciliteter) under anlæggelsen af det rekreative område. Den potentielle visuelle påvirkning påvirker kun	Påvirkning af det visuelle landskab fra det rekreative område. Specifikt påvirkning af udsigten til de bredere omgivelser fra palisaden.	Påvirkning af det visuelle landskab fra koncertfaciliteterne under musikfestivalen i Jelling. Specifikt påvirkning af udsigten over landskabet mod nord fra palisaden og udsigten til palisaden fra bufferzonen. Støj fra musikfestivalen kan påvirke de besøgendes oplevelse af verdensarven.

	palisadens nordlige grænse.		En stigning i fodgængertrafikken mellem Jelling by og musikfestivalpladsen kan potentielt føre til øget fysisk slitage af den moderne gengivelse af palisaden.
Skibssætning (nordlige del)	Påvirkning af det visuelle landskab fra aktiviteter (maskiner, midlertidige faciliteter) under anlæggelsen af det rekreative område. Den potentielle visuelle påvirkning påvirker kun den nordlige del af skibssætningen.	Påvirkning af det visuelle landskab fra det rekreative område. Specifikt påvirkning af udsigten til den bredere omgivelser fra skibssætningen	Påvirkning af det visuelle landskab fra koncertfaciliteterne under musikfestivalen i Jelling. Specifikt påvirkning udsigten over landskabet mod nord fra skibssætningen. Støj fra musikfestivalen kan påvirke de besøgendes oplevelse af verdensarven En stigning i fodgængertrafikken mellem Jelling by og musikfestivalpladsen kan potentielt føre til øget fysisk slitage på den moderne gengivelse af skibssætningen.

5.1 Påvirkning på det visuelle landskab

Det foreslåede projekt har til formål at etablere et permanent rekreativt parkområde, som skal danne rammen om den årlige musikfestival i Jelling. Området ligger uden for grænserne af verdensarvsområdet og den omkringliggende bufferzone. På nær stien til gående og cyklister langs den nordøstlige side af Herningvej, som forbinder byen og det nye rekreative område, som er placeret indenfor bufferzonen. Denne sti vurderes ikke at være synlig fra monumentområdet. Det rekreative parkområde er placeret inden for de bredere omgivelser og vil være synlig fra Nordhøjen, palisaden og skibssætningen. Anlæggelsen og driften af det rekreative område kan potentielt påvirke landskabsudsynet ved at hindre eller forstyrre udsynet til de bredere omgivelser fra Nordhøjen, palisaden og skibssætningen. I anlægsfasen kan en stigning i arbejdsmaskiner, opbevaring af byggematerialer og midlertidige faciliteter/bygninger være visuelt forstyrrende. Over tid vil jordvoldene, bygningerne og den nye beplantning i det rekreative område gradvist begrænse eller blokere for udsynet til disse elementer i de bredere omgivelser.

Den årlige musikfestival i Jelling finder sted i det rekreative område, i en del af verdensarvsområdets bufferzone og indenfor udsigtsfredningen for sikring af udsyn og indsig til verdensarven. De fleste af festivalfaciliteterne vil være i parkområdet, mens campområderne vil ligge i bufferzonen. Festivalen kan påvirke landskabets udseende mod nord og nordvest set fra gravhøjene, palisaden og skibssætningen samt den visuelle oplevelse af Nordhøjen, kirken og palisaden fra bufferzonen.

5.2 Påvirkning af støj

Det rekreative område bliver den primære placering for den årlige musikfestival i Jelling. Det er her, scener, madboder, barer osv. vil være placeret. Denne del af musikfestivalen i Jelling ligger uden for verdensarvsområdets grænser og uden for dets bufferzone. Som en del af festivalen vil der blive opsat et campområde i bufferzonen. Koncerterne på festivalen vil involvere støj fra høj musik og menneskemængder, især i festivaldagene, og vil derfor potentielt påvirke oplevelsen af verdensarvsområdet og dets attributter.

5.3 Påvirkning af slitage

Musikfestivalen i Jelling vil øge fodgængertrafikken mellem Jelling by og festivalområdet. Da verdensarvsområdet ligger mellem banegården og festivalpladsen og fungerer som et rekreativt område, kan stigningen i fodgængertrafik og besøgende potentielt medføre slitage på gravhøjene.

6 Evaluering af potentielle påvirkninger

I det følgende kapitel evalueres de identificerede potentielle påvirkninger baseret på indsamlede data, visualiseringer og analyser udført som en del af projektets MKV. Evalueringen har også været baseret på værktøjet til at evaluere potentielle påvirkninger i *Guidance and Toolkit for Impact Assessments in a World Heritage Context* (UNESCO et al., 2022).

6.1 Påvirkning af det visuelle landskab

6.1.1 Anlægsfasen: Påvirkning af det visuelle landskab

6.1.1.1 Nordhøjen, palisaden og skibssætningen

Anlæggelsen af det rekreative område vil være synlig fra Nordhøjen, palisaden og skibssætningen i nordvestlig retning. Det vil dog kun være synligt på afstand, da parkområdet ligger ca. 200-400 m væk fra de tre attrakter. Midlertidige faciliteter til arbejdere, byggematerialer og maskiner, der bruges til at regulere terrænet, bygge jordvolde og opføre permanente bygninger vil være synlige. Der vil også være en stigning i lastbiltrafikken og køretøjer til og fra byggepladsen i anlægsfasen.

Anlægsaktiviteter i det rekreative område vil generere en midlertidig visuel støj og hindre udsynet fra de tre attrakter i Verdensarvsområdet, fordi anlægsaktiviteterne vil give landskabet et mere teknisk udtryk. Entreprenørmaskiner, lastbiler og faciliteter er mindre elementer i landskabet, der bevæger sig rundt, og derfor vil de ikke blokere for udsynet til landskabet og de bredere omgivelser fra de tre attrakter. Efterhånden som byggeriet af jordvolde og bygninger skrider frem, vil der dog ske mere permanente ændringer i landskabet i det rekreative område. Jordvoldene vil virke ukarakteristiske for landskabet i anlægsperioden, da de endnu ikke er beplantet med vegetation. Voldene vil blive beplantet i løbet af anlægsperioden. Udsynet fra den åbne mark vest for Mangehøje og læhegnet i horisonten vil også blive forhindret af anlæggelsen af jordvoldene og bygningerne.

Anlægsaktiviteter vil finde sted i den treårige anlægsperiode, så de betegnes som langvarige. Mens de fleste anlægsaktiviteter er reversible og midlertidige, vil opførelsen af jordvolde medføre irreversible og permanente ændringer af det eksisterende terræn i den rekreative parks projektområde. Mens ændringen i oplevelsen af landskabet og de bredere omgivelser vil den være ubetydelig, da lange udsyn over landskabet ikke vil blive hindret af anlægsaktiviteterne, som vil foregå relativt langt fra Jelling-monumenterne. De vil således kun forårsage minimal visuel støj og forstyrrelse. Aktiviteternes påvirkning på attrakterne i anlægsfasen vil være begrænset.

Tabel 6-1. Vurdering af den potentielle påvirkning af det visuelle landskab i den rekreative parks anlægsfase.

Attribut	Beskrivelse af potentielle virkninger	Handlingens hyppighed	Handlingens varighed	Handlingens reversibilitet	Reversibilitet for påvirkning af attrakten	Levetid for påvirkning af attrakten	Grad af påvirkning af attrakten	Kvaliteten af påvirkning af attrakten	Evaluering af påvirkning
Nordhøjen, palisaden og skibssætningen (nordlige del)	Påvirkning af det visuelle landskab	En gang	Langvarig	Reversibel (undtagen anlæggelse af jordvolde)	Reversibel (undtagen anlæggelse af jordvolde)	Midlertidig (undtagen anlæggelse af jordvolde)	Ubetydelig	Negativ	Begrænset

6.1.2 Driftsfasen: Påvirkning af det visuelle landskab fra nyt parkområde

6.1.2.1 Nordhøjen

Det foreslåede rekreative område nord for Jelling, beliggende ca. 400 m nordvest for Nordhøjen, vil være synligt i det fjerne fra toppen af Nordhøjen. Figur 6-1 viser det eksisterende udsyn i vinterhalvåret, og Figur 6-2 viser visualiseringen af det rekreative område.

Figur 6-1. Panoramaudsigt over den eksisterende udsigt fra toppen af Nordhøjen i nordlig retning (LYTT, 2025).

Figur 6-2. Visualisering af det rekreative område fra toppen af Nordhøjen (LYTT, 2025).

Visualiseringen illustrerer, hvordan parken vil se ud, når de plantede træer og buske er fuldt udvoksede. Når vegetationen er færdig vokset, vil kontor- og lagerbygningerne være skjult, og det samme vil jordvoldene. Fra dette udkigspunkt vil parken ligne et lille skovområde eller en tyk hæk og smelte ind i landskabet. Parken vil dog blokere for landskabsudsynet fra dette synspunkt, da træerne vil blokere for den eksisterende lange udsyn mod nordvest. I løbet af de første driftsår vil træer og buske være mindre, og som følge heraf vil bygningerne og jordvoldene være delvist synlige, indtil vegetationen er vokset til sin maksimale højde og størrelse. Jordvoldene og bygningerne er

ukarakteristiske for det eksisterende landskab nord for Jelling og virker derfor mere malplacerede eller visuelt forstyrrende. Træerne blokerer ikke for lange udsyn, før de er fuldt udvoksede, eller om vinteren, når løvfældende træer ikke har blade, og dermed er mere visuelt gennemsigtige.

Driftsfasen af det rekreative område vil resultere i løbende og permanente ændringer af det bredere landskab og udsigten fra Nordhøjen. Det vil være en irreversibel ændring i den forstand, at selv hvis den rekreative park blev nedlagt, ville det ikke være muligt at genoprette terrænreguleringerne til deres oprindelige tilstande. Udsigten over lange afstande kan dog genoprettes ved at fjerne træerne og er derfor reversibel. Det rekreative område vil have en negativ indirekte påvirkning på Jelling-monumenternes attributter ved at begrænse eller hindre for de lange udsigter og indføre elementer, der er ukarakteristiske for landskabet, såsom jordvolde og kontor- og lagerbygninger. Udsynet til de bredere omgivelser i direkte nordlig retning og i bufferzonen vil ikke blive påvirket. Når træer og buske er fuldt udvoksede, vil parken falde i ét med det omkringliggende område og fortsat blive oplevet som et relativt visuelt roligt landskab domineret af landbrugsmarker og spredt vegetation. Derfor vurderes den visuelle påvirkning af Nordhøjen som begrænset.

6.1.2.2 Palisaden og skibssætningen

Det foreslåede rekreative område nord for Jelling ligger ca. 200 m nordvest for palisadens nordlige grænse og ca. 300 m fra den nordlige del af skibssætningen. Figur 6-3 og Figur 6-5 viser det eksisterende udsyn fra palisaden i vinterhalvåret, mens Figur 6-4 og Figur 6-6 viser visualiseringen af det rekreative område.

Figur 6-3. Fotos af den eksisterende udsigt fra midten af palisadens nordlige grænse, set mod nord (LYTT, 2025).

Figur 6-4. Visualisering af det rekreative område fra midten af palisadens nordlige grænse (LYTT, 2025).

Figur 6-5. Panoramaudsigt over den eksisterende udsigt fra palisadens nordøstlige grænse, set mod nord (LYTT, 2025).

Figur 6-6. Visualisering af det rekreative område fra palisadens nordøstlige grænse (LYTT, 2025).

Figur 6-4 viser, hvordan parken vil se ud fra et punkt i midten af palisadens nordlige grænse, set mod nordvest, når træerne og buskene er plantet og er fuldt udvokset. Figur 6-6 viser, hvordan parken vil se ud fra det nordøstlige hjørne af palisaden. På samme måde som for udsynet fra Nordhøjen vil bygninger og jordvolde blive skjult af vegetationen, når den er fuldt udvokset, og vegetationen vil falde i ét med landskabet. I modsætning til udsynet fra Nordhøjen er udsynet fra palisaden og skibssætningen ikke hævet, så det er ikke muligt at se så langt. Det rekreative område vil ikke hindre det lange udsyn i samme grad som Nordhøjens udsyn. Der vil dog være et vist tab af dybde i landskabsudsigterne, og det rekreative områdes vegetation vil begrænse landskabsudsigterne over lang afstand til en vis grad fra dette "jordniveau" udkigspunkt. Når vegetationen ikke er fuldt udvokset, vil jordvoldene og bygningerne være delvist synlige, og jordvoldene vil hindre det lange udsyn.

Det rekreative områdes driftsfase vil være en kontinuerlig og permanent ændring af landskabet i de bredere omgivelser og af udsynet fra palisaden og skibssætningen. Ændringen vil være irreversibel i den forstand, at selv om

den rekreative park skulle blive nedlagt, ville det ikke være muligt at genoprette terrænet til dets oprindelige tilstand. Udsynet over lange afstande kan dog genoprettes ved at fjerne træerne og er derfor reversibel. Det rekreative område vil have en negativ indirekte påvirkning på Jelling-monumenternes attributter ved at begrænse eller hindre for de lange udsigter og indføre elementer, der ikke er karakteristiske for landskabet, såsom jordvolde og kontor- og lagerbygninger. Udsynet over de bredere omgivelser i lige nordlig retning og i bufferzonen vil ikke blive påvirket. Når træer og buske er fuldt udvoksede, vil parken falde i ét med det omkringliggende område og fortsat blive oplevet som et relativt visuelt roligt landskab domineret af landbrugsmarker og spredt vegetation. Derfor vurderes den visuelle påvirkning af palisaden og skibssætningen som begrænset.

Tabel 6-2. Vurdering af den potentielle påvirkning af det visuelle landskab i den rekreative parks driftsfase.

Attribut	Beskrivelse af potentielle virkninger	Handlingens hyppighed	Handlingens varighed	Handlingens reversibilitet	Reversibilitet for påvirkning af attributten	Levetid for påvirkning af attributten	Grad af påvirkning af attributten	Kvaliteten af påvirkning af attributten	Evaluering af påvirkning
Nordhøjen	Påvirkning af det visuelle landskab	Kontinuerlig	Langvarig	Reversibel (undtagen ændringer i det oprindelige terræn)	Reversibel (undtagen ændringer i det oprindelige terræn)	Permanent	Nogen	Negativ	Begrænset
Palisaden og skibssætningen (nordlige del)	Påvirkning af det visuelle landskab	Kontinuerlig	Langvarig	Reversibel (undtagen ændringer i det oprindelige terræn)	Reversibel (undtagen ændringer i det oprindelige terræn)	Permanent	Nogen	Negativ	Begrænset

6.1.3 Driftsfase: Påvirkning af det visuelle landskab fra musikfestivalen i Jelling

6.1.3.1 Nordhøjen

Under afviklingen af musikfestivalen i Jelling vil festivalens aktiviteter og faciliteter være synlige fra toppen af Nordhøjen, som vist i Figur 6-7.

Figur 6-7. Visualisering af musikfestivalen i Jellings faciliteter og aktiviteter fra toppen af Nordhøjen (LYTT, 2025).

For campområdet vil det primært være telte og faciliteter som toiletter, hegn og madboder, der er synlige, da et af campområderne ligger lige nord for Jelling-monumenterne. Scenefaciliteterne og andre faciliteter i parkområdet vil være mindre synlige, når parkens vegetation er fuldt udvokset. Faciliteterne vil være mere synlige i de første driftsår, men synligheden ændres ikke for delområde R4 og R5, da der ikke etableres beplantning indenfor områderne. Festivalfaciliteterne og campområderne vil forårsage visuelle forstyrrelser eller visuel støj til udsynet over landskabet i bufferzonen og de bredere omgivelser fra Nordhøjen. Som vist i Figur 6-9, vil faciliteterne og campområderne også skabe visuelle forstyrrelser og visuel støj til udsynet fra bufferzonen over mod Nordhøjen. Som vist i Figur 6-11, vil faciliteterne og campområderne desuden blokere for festivalgæsternes indkig og udsyn til Nordhøjen fra Mangehøje. Faciliteterne og campområderne fremstår mindre karakteristiske for det eksisterende landskab.

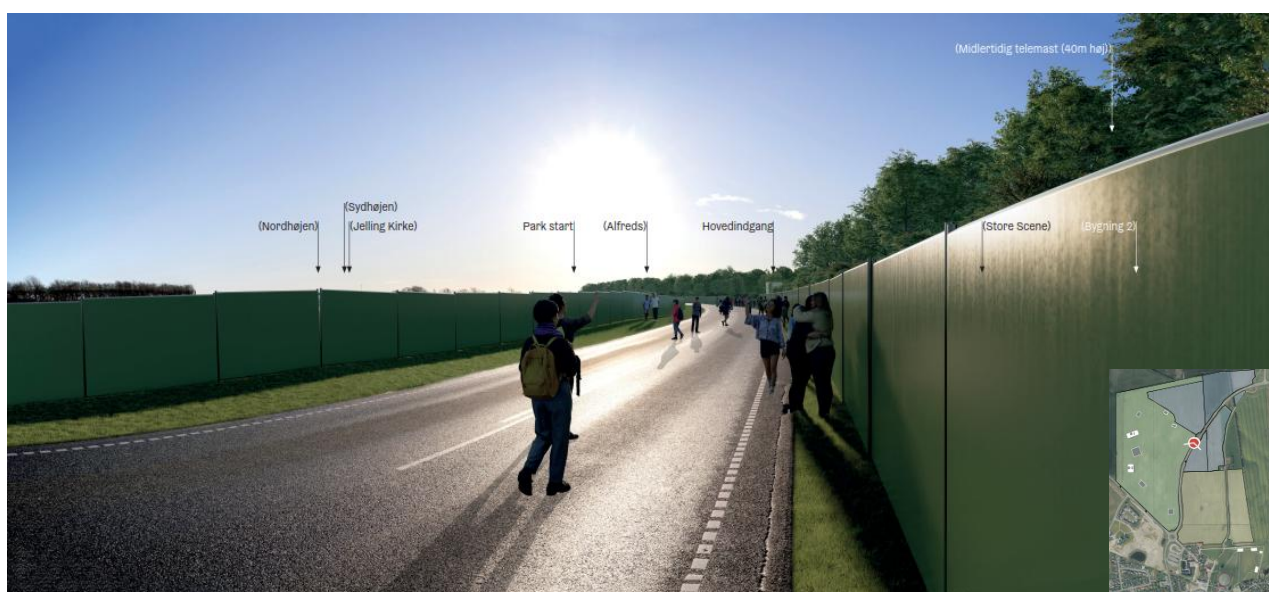
Figur 6-8. Panoramaudsigt over det eksisterende udsyn og visualisering af det rekreative område fra stien mellem Mangehøje og monumentområdet, set mod syd (LYTT, 2025).

Figur 6-9. Visualisering af delområde R5, der i festivalperioden anvendes til camp. Monumentområdet ses i baggrunden (LYTT, 2025).

Figur 6-10. Visualisering af det rekreative område fra Mangehøje, set mod syd, hvor Jelling Monumentområde er synligt størstedelen af året (LYTT, 2025).

Figur 6-11. Visualisering af musikfestivalen i Jelling og dertilhørende faciliteter og aktiviteter fra Mangehøje, set mod syd (LYTT, 2025).

Musikfestivalen i Jelling er periodisk, selvom den afholdes hvert år, fordi den har en kort varighed omkring en weekend, normalt den sidste weekend i maj. I festivalperioden er der camp- og koncertaktiviteter op til fem sammenhængende dage. Perioden inkl. opstilling og nedtagning er fra primo april til ultimo juni. Med undtagelse af delområde R4 og R5, hvor perioden er begrænset til primo maj til medio juni. Aktiviteterne og ændringerne i udsynet til og fra Nordhøjen er reversible og midlertidige, da faciliteterne afmonteres og området ryddes efter festivalen. Efter festivalen vil projektområdet vende tilbage til åbne marker, og det rekreative område vil vende tilbage til normal drift. Den visuelle påvirkning af udsigten til og fra Nordhøjen vil være væsentlig og negativ under festivalen, især i løbet af de fem dage, selve festivalen afvikles.

I betragtning af ændringernes korte varighed og reversibilitet anses den visuelle påvirkning af Nordhøjen for at være begrænset.

6.1.3.2 Sydhøjen

Fra toppen af Sydhøjen vil kun campområdet være synligt under afviklingen af festivalen, som vist i Figur 6-12 og Figur 6-13.

Figur 6-12. Panoramaudsigt over det eksisterende udsyn og visualisering af det rekreative parkområde fra toppen af Sydhøjen, set mod nord (LYTT, 2025).

Figur 6-13. Visualisering af musikfestivalen i Jelling og dertilhørende faciliteter og aktiviteter fra toppen af Sydhøjen, set mod nord (LYTT, 2025).

Campområdet, inklusive telte og hegn, vil kun være delvist synligt i det fjerne på grund af kirken, kirkegården, runestenene og bygningerne, der ligger foran udsigten. Da fotografierne er taget om vinteren, og festivalen afholdes om sommeren, vil træerne på kirkegården og ved Jelling-monumenterne have blade og ikke være så visuelt transparente, som de fremstår på fotografierne. Derfor vil campområdet være endnu mindre synligt, end visualiseringen antyder, og påvirkningen af udsynet til landskabet inden for bufferzonen fra Sydhøjen vil være

ubetydelig. Da musikfestivalen i Jelling er en kortvarig årlig begivenhed, der ikke medfører irreversible ændringer i landskabet fra Sydhøjen, er den visuelle påvirkning af Sydhøjen ubetydelig.

6.1.3.3 Jelling Kirke

Festivalfaciliteterne og -aktiviteterne vil ikke være synlige fra kirken, da Nordhøjen allerede i dag spærrer for udsigten ind i området. Udsynet til kirken fra bufferzonen vil blive påvirket af campområdet. Som Figur 6-8 og Figur 6-11 viser, kan kirken ses fra stien, der fører fra Mangehøje til Jelling-monumenterne, og fra Mangehøje. Stien ligger inden for verdensarvens bufferzone og inden for det kommende campområde under musikfestivalen i Jelling. Stien er i festivalperioden ikke offentlig tilgængelig, og derfor vil udsyn for fra bufferzonen for pilgrimsvandrende ikke påvirkes af festivalfaciliteterne eller -aktiviteterne. Mangehøje ligger derimod i de bredere omgivelser på grænsen til bufferzonen.

I løbet af festivaldagene vil teltene og andre faciliteter på campområdet være visuelt forstyrrende. De vil distrahere fra udsynet til kirken og vil virke ukarakteristiske i landskabet. Kirkens synlighed fra udsigtspunkterne vil dog være mere begrænset i løbet af sommeren, når festivalen finder sted, fordi træerne foran kirken vil have blade og derfor ikke være så visuelt transparente, som de er om vinteren. Påvirkningen af udsynet til kirken fra bufferzonen vil være ubetydelig, da kirkens synlighed allerede er minimal om sommeren. Der vil derimod være en betydelig visuel påvirkning af udsynet til kirken fra Mangehøje, da udsynet til kirken vil blive blokeret. Den samlede visuelle påvirkning af kirken er begrænset på grund af den reversible, kortvarige og midlertidige karakter af musikfestivalen i Jellings aktiviteter.

6.1.3.4 Palisaden og skibssætningen

Figur 6-14 og Figur 6-15 viser en visualisering af festivalens synlighed fra palisaden og skibssætningen. Fra udsigtspunkterne vil udsynet over landskabet være delvist skjult af hegn relativt tæt på palisaden og skibssætningen. Teltene vil være delvist synlige gennem en låge, se Figur 6-14.

Figur 6-14. Visualiseringer af musikfestivalen i Jelling og dertilhørende faciliteter og aktiviteter fra midten af palisadens nordlige grænse (LYTT, 2025). Den øverste visualisering viser, hegnene kan "beklædes" med enten helfarvet plast og den nederste visualisering viser plast med motiv, for at hegnet dermed bliver mere varieret at se på for Monumentområdets besøgende.

Figur 6-15. Visualisering af musikfestivalen i Jellings faciliteter og aktiviteter fra palisadens nordøstlige grænse (LYTT, 2025).

Som vist i Figur 6-9 og Figur 6-11, vil udsynet til palisaden fra bufferzonen blive påvirket, enten fordi telte og campingfaciliteter er visuelt forstyrrende og distraherende elementer, der er ukarakteristiske for landskabet, eller fordi hegnet blokerer for udsynet til palisaden fra Mangehøje.

Graden, hvormed udsynet fra skibssætningen og palisaden vil ændre sig, er væsentlig, da landskabsudsynet enten vil blive blokeret eller påvirket af visuelle forstyrrelser. Udsynet til palisaden fra bufferzonen vil også ændre sig væsentligt, da landskabsudsynet enten vil blive blokeret eller påvirket af visuelle forstyrrelser. Den visuelle påvirkning af skibssætningen og især palisaden anses imidlertid for at være begrænset på grund af påvirkningens reversible og kortvarige karakter.

Tabel 6-3. Vurdering af den potentielle påvirkning af det visuelle landskab under musikfestivalen i Jelling.

Attribut	Beskrivelse af potentielle virkninger	Handlingens hyppighed	Handlingens varighed	Handlingens reversibilitet	Reversibilitet for påvirkning af attributten	Levetid for påvirkning af attributten	Grad af påvirkning af attributten	Kvaliteten af påvirkning af attributten	Evaluering af påvirkning
Nordhøjen	Påvirkning af det visuelle landskab	Tilbagevendende	Kort	Reversibel	Reversibel	Midlertidig	Stor	Negativ	Begrænset
Sydhøjen	Påvirkning af det visuelle landskab	Tilbagevendende	Kort	Reversibel	Reversibel	Midlertidig	Ubetydelig	Negativ	Begrænset
Jelling Kirke	Påvirkning af det visuelle landskab	Tilbagevendende	Kort	Reversibel	Reversibel	Midlertidig	Ubetydelig	Negativ	Begrænset
Palisaden og skibssætningen (nordlige del)	Påvirkning af det visuelle landskab	Tilbagevendende	Kort	Reversibel	Reversibel	Midlertidig	Stor	Negativ	Begrænset

6.2 Påvirkning af støj

6.2.1 Evaluering af støjpåvirkningen fra musikfestivalen i Jelling

Musikfestivalen i Jelling har givet information om højttaleranlæg og sceneplaceringer på festivalpladsen. Beregningerne repræsenterer worst-case-scenarier for støjdbredelse til det omkringliggende område. Under en normal koncert vil lydniveauet dog variere betydeligt fra øjeblik til øjeblik, og det samme vil støjdbredelsen.

Det forventede maksimale lydniveau er angivet i Tabel 6-4.

Tabel 6-4. Det forventede maksimale lydniveau.

Scene	Lydniveau ved mixerpulten	Kildehøjde over jorden
Store Scene	102 dB	7 m
Teltscenen	101 dB	5 m
Tribune Scenen	98 dB	5 m
Alfreds	97 dB	3 m
Søpavillonen	92 dB	3 m
Camp Scenen	96 dB	3 m

Koncerterne vil blive planlagt, så ikke alle scener har koncerter på samme tid. Støjdbredelsen beregnes ud fra scenekombinationerne, i forhold til hvornår koncerter spilles samtidigt. Indtil videre vil koncerterne foregå samtidigt på følgende scener:

- Store Scene, Tribune Scenen, Søpavillonen, Camp Scenen
- Store Scene, Alfreds, Camp Scenen
- Teltscenen, Tribune Scenen, Søpavillonen, Camp Scenen
- Teltscenen, Alfreds, Camp Scenen

Spilletiderne for festivalen er vist i Tabel 6-5.

Tabel 6-5. Festivalens spilletider.

Dag	Spilletider
Onsdag	16:15 – 01:40
Torsdag	12:15 – 01:45
Fredag	12:30 – 01:45
Lørdag	12:30 – 01:45

Campområderne til musikfestivalen i Jelling er opdelt i tre zoner: Nord, Øst-A og Øst-B. Beregningerne er baseret på Rambølls MKV af det nye stadion i Aarhus. Vurderingen beregnede støjbidragene fra menneskemængder i fanzonerne uden for stadion. Det anslås, at støjen fra festivalgæster og fodboldfans på stadion er sammenlignelig. Til fanzoner med 10.000 personer anvendes en kildestyrke på 98 dB. Den samme kildestyrke på 98 dB anvendes til campområderne Nord og Øst-A, mens støjdbredelsen for campområdet Øst-B er estimeret til at være 3 dB lavere, da kapaciteten er halvt så stor som for Øst-A.

Støjdbredelseskortene bruger en farveskala, hvor grøn angiver støjniveauer under kriterieværdien på 70 dB. Områder, der er farvet gule, orange eller røde, angiver støjniveauer, der er 0-5 dB, 5-10 dB og 10-15 dB højere end grænseværdien for disse tidsperioder.

Støjen fra musikfestivalen i Jelling er beregnet i henhold til Miljøstyrelsens vejledning 5/1993, "Beregning af ekstern støj fra virksomheder". Kriterieværdien for støj, der anvendes i støjeregninger, er 70 dB, da det er kriterieværdien

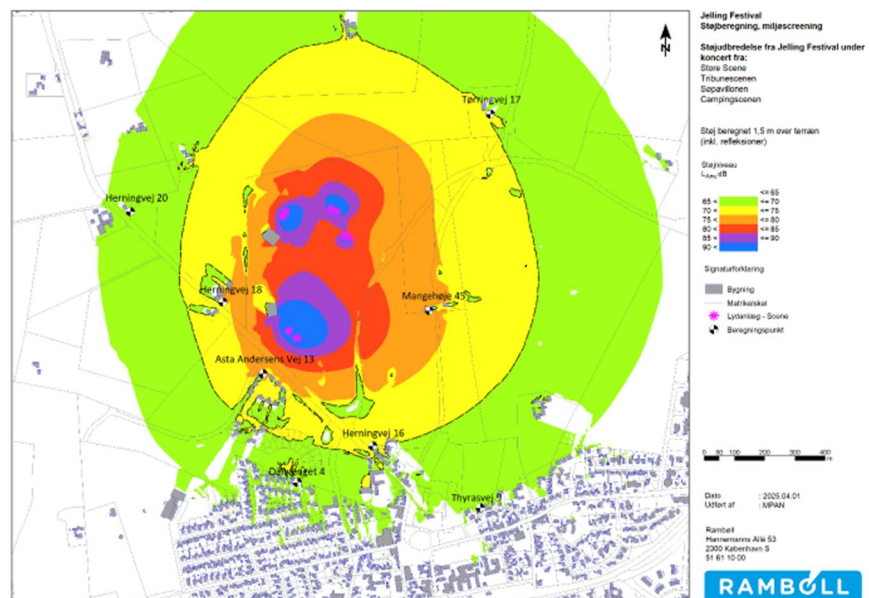
for støj fra udendørs musikarrangementer i andre kommuner. Støjniveauer under denne kriterieværdi vil dog stadig påvirke oplevelsen af attributterne, så de normale tærskelværdier for støj skal tages i betragtning i vurderingen. De normale grænseværdier for støj fra virksomheder indenfor Jelling-monumenterne er 35/40 dB – 40/50 dB.

Støjanalysen viser, at støjdbredelsen overskrider grænseværdien på 70 dB. Områder, der ikke er markeret med en farve, angiver, at støjniveauet er under grænsen på 70 dB. Det betyder ikke, at der ikke vil være støj, da der vil være støj fra musikfestivalen i Jelling. Støjen vil dog være på et niveau, der ikke overstiger grænsen på 70 dB. Data og resultater af analysen er detaljeret i miljøkonsekvensrapporten (Rambøll, 2025)

Støjanalyseresultaterne for kombinationen af Store Scene, Tribune Scenen, Søpavillonen og Camp Scenen er vist i Tabel 6-6. Koncertkombinationen vil resultere i en støjdbredelsespåvirkning ved Nordhøjen, palisaden, skibssætningen og den nordlige side af kirken. Sydhøjen og runestenene vil ikke blive påvirket af støj over grænseværdien ved 70 dB, se Figur 6-16. Selvom støjniveauet ikke vil overstige grænsen på 70 dB, vil støj fra festivalen stadig påvirke Sydhøjen og runestenene. Ikke desto mindre vil påvirkningen være begrænset, fordi meget af støjen fra festivalområdet minimeres af bygningerne, kirken og Nordhøjen.

Tabel 6-6. Støjniveauer på boligfacader under samtidige koncerter på Store Scenen, Tribune Scenen, Søpavillonen og Camp Scenen.

Beregningspunkt	Støjniveau, L_{Aeq}
Asta Andersens Vej 13	76 dB
Dalvænget 4	68 dB
Herningvej 16	71 dB
Herningvej 18	74 dB
Herningvej 20	66 dB
Mangenhøj 45	76 dB
Thyrasvej 9	62 dB
Tørringvej 17	71 dB

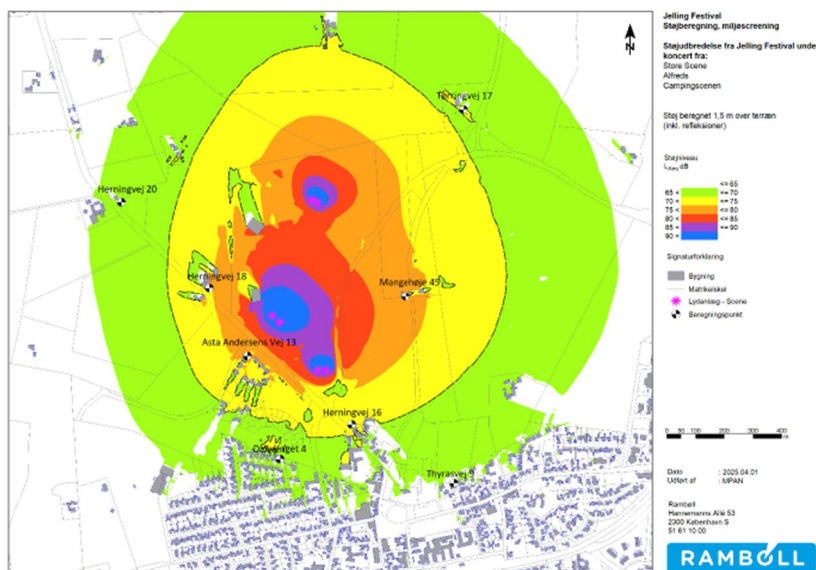

Figur 6-16. Støjdbredelsen fra koncerter på Store Scenen, Tribune Scenen, Søpavillonen og Camp Scenen.

Støjanalyseresultaterne for koncerterne på Store Scene, Alfreds og Camp Scenen er vist i Tabel 6-7. Støjdbredelsen fra koncertkombinationen vil påvirke Nordhøjen, palisaden, skibssætningen og den nordlige side af kirken. Sydhøjen og runestenene vil ikke blive påvirket af støj over grænseværdien på 70 dB, se Figur 6-17. Selvom støjniveauet ikke overstiger grænsen på 70 dB, vil områdets lydbillede ændre sig, da det til en vis grad vil være muligt at høre støj fra musikfestivalen i Jellings i monumentområdet.

Tabel 6-7. Støjniveauer på boligfacader under samtidige koncerter på Store Scene, Alfreds og Camp Scenen.

Beregningspunkt	Støjniveau, L_{Aeq}
Asta Andersens Vej 13	76 dB
Dalvænget 4	68 dB
Herningvej 16	71 dB
Herningvej 18	74 dB
Herningvej 20	66 dB
Mangenhøj 45	77 dB
Thyrasvej 9	62 dB
Tørringvej 17	70 dB

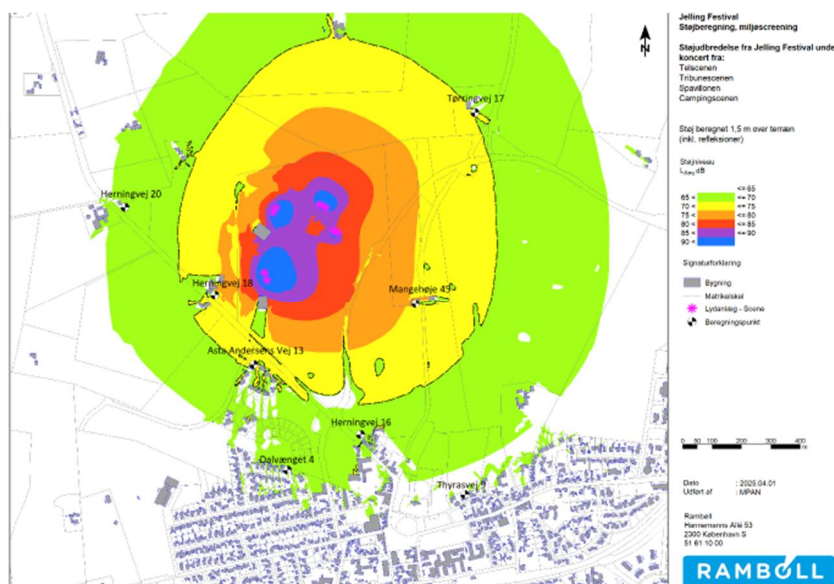

Figur 6-17. Støjudbredelsen fra koncerter på Store Scenen, Alfreds og Camp Scenen.

Støjanalyseresultaterne for koncerterne på Teltscenen, Tribune Scenen, Søjapavillonen og Camp Scenen er vist i Tabel 6-8. Støjudbredelsen fra koncertkombinationen vil påvirke Nordhøjen, palisaden, skibssætningen og den nordlige side af kirken. Sydhøjen og runestenene vil ikke blive påvirket af støj over grænseværdien på 70 dB, se Figur 6-18. Selvom støjniveauet ikke overstiger grænsen på 70 dB, vil der stadig være en støjpåvirkning fra festivalen ved Sydhøjen og runestenene. Omfanget af påvirkningen vil være begrænset, fordi meget af støjen fra festivalområdet minimeres af bygningerne, kirken og Nordhøjen.

Tabel 6-8. Støjniveauer på boligfacader under samtidige koncerter på Teltscenen, Tribune Scenen, Søjapavillonen og Camp Scenen.

Beregningspunkt	Støjniveau, L_{Aeq}
Asta Andersens Vej 13	76 dB
Dalvænget 4	68 dB
Herningvej 16	71 dB
Herningvej 18	74 dB
Herningvej 20	66 dB
Mangenhøj 45	77 dB
Thyrasvej 9	62 dB
Tørringvej 17	70 dB

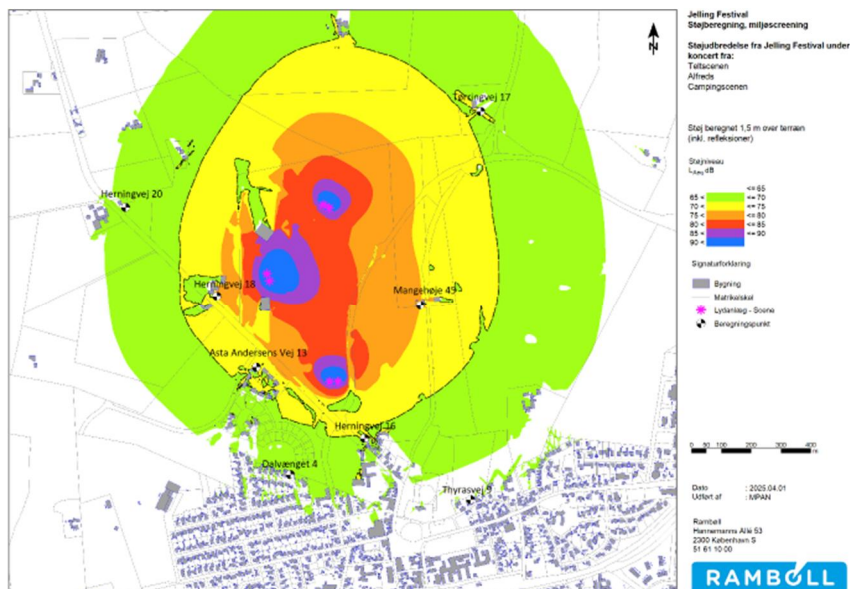
Figur 6-18. Støjudbredelsen fra koncerter på Teltscenen, Tribune Scenen, Søjapavillonen og Camp Scenen.

Støjanalyseresultaterne for koncerterne på Teltscenen, Alfreds og Camp Scenen er vist i Tabel 6-9. Støjudbredelsen fra koncertkombinationen vil ikke have indflydelse på Nordhøjen, skibssætningen, kirken, Sydhøjen eller

runestenene. Støjniveauet vil ikke overstige grænseværdien på 70 dB, dog vil den nordlige del af palisaden opleve støj over grænseværdien, se Figur 6-19. De øvrige attributter vil ikke blive påvirket af støj over grænseværdien på 70 dB, se Figur 6-19. Selvom støjniveauet ikke overstiger grænsen på 70 dB, vil festivalen stadig have en støjpåvirkning på de øvrige attributter. Det vil dog ikke være den samme grad af påvirkning.

Tabel 6-9. Støjniveauer på boligfacader under samtidige koncerter på Teltscenen, Alfreds og Camp Scenen.

Beregningspunkt	Støjniveau, L_{Aeq}
Asta Andersens Vej 13	71 dB
Dalvænget 4	66 dB
Herningvej 16	69 dB
Herningvej 18	74 dB
Herningvej 20	66 dB
Mangenhøj 45	75 dB
Thyrasvej 9	61 dB
Tørringvej 17	70 dB

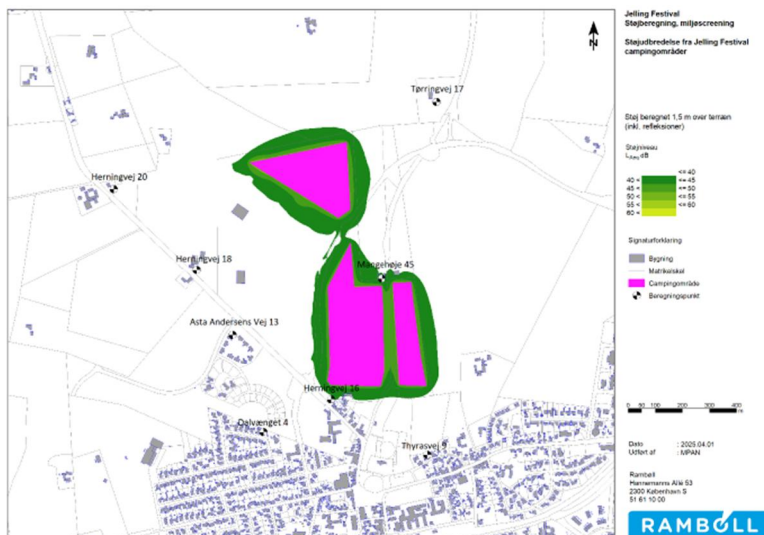

Figur 6-19. Støjdbredelsen fra koncerter på Teltscenen, Alfreds og Camp Scenen.

Støjanalyseresultaterne for campområderne, når der ikke afholdes koncerter på scenerne, er vist i Tabel 6-10. Ved alle boliger er de beregnede støjniveauer lavere end kriterieværdien på 70 dB og vil ikke have en påvirkning ved Jelling-monumenterne. Der kan dog være en lille påvirkning af den nordlige del af palisaden, se Figur 6-20. Selvom støjniveauet ikke overstiger grænsen på 70 dB, kan det stadig ændre områdets lydbillede. Det vil til en vis grad være muligt at høre støjen fra musikfestivalen i Jelling i monumentområdet.

Tabel 6-10. Støjniveauer på boligfacader fra campingområder.

Beregningspunkt	Støjniveau, L_{Aeq}
Asta Andersens Vej 13	30 dB
Dalvænget 4	31 dB
Herningvej 16	38 dB
Herningvej 18	29 dB
Herningvej 20	26 dB
Mangenhøj 45	42 dB
Thyrasvej 9	28 dB
Tørringvej 17	30 dB

Figur 6-20. Støjdbredelsen fra campområderne.

Støjbergringer med og uden jordvold nord for campområdet viser identiske støjniveauer på nærliggende boligfacader. Det gennemsnitlige støjniveau på facaderne på nærliggende boliger vil generelt ligge under den

anvendte kriterieværdi på 70 dB. Der vil dog være enkelte undtagelser, hvor niveauerne kan overstige kriterieværdien. Beregningerne repræsenterer worst-case-scenarier, hvor det estimerede maksimale lydtrykniveau udsendes fra flere scener samtidigt (Rambøll, 2025).

Støjens påvirkning er periodisk i fem dage hvert år. Lydniveauet i det omkringliggende område vender tilbage til det normale ved afslutningen af musikfestivalen i Jelling. Påvirkningen af støj er negativ og forårsager en væsentlig ændring af attributterne. Nordhøjen og den nordlige del af kirken, skibssætningen og palisaden er mere påvirket af støjen, men de øvrige attributter vil stadig opleve støjniveauer, der er betydeligt højere end de normale niveauer. Påvirkningen er vurderet til at være moderat. Selvom det udgør en væsentlig ændring i lydniveauet i området omkring Jelling-monumenterne, er musikfestivalen i Jellings støjpåvirkning midlertidig og reversibel. Når den årlige festival er afsluttet, vil lydniveauet i monumentområdet vende tilbage til sin oprindelige tilstand. For den særlig universelle betydning påvirker støj fra musikfestivalen i Jelling oplevelsen af Jelling-monumenterne.

Tabel 6-11. Oversigt over påvirkningen af de forskellige attributter som følge af musikfestivalen i Jelling.

Attribut	Beskrivelse af potentielle virkninger	Handlingens hyppighed	Handlingens varighed	Handlingens reversibilitet	Reversibilitet for påvirkning af attributten	Levetid for påvirkning af attributten	Grad af påvirkning af attributten	Kvaliteten af påvirkning af attributten	Evaluering af påvirkning
Nordhøjen	Støj under festivalen	Tilbagevendende	Kort	Reversibel	Reversibel	Midlertidig	Stor	Negativ	Moderat
Palisaden	Støj under festivalen	Tilbagevendende	Kort	Reversibel	Reversibel	Midlertidig	Stor	Negativ	Moderat
Skibets indstilling	Støj under festivalen	Tilbagevendende	Kort	Reversibel	Reversibel	Midlertidig	Stor	Negativ	Moderat
Sydhøjen	Støj under festivalen	Tilbagevendende	Kort	Reversibel	Reversibel	Midlertidig	Stor	Negativ	Moderat
Jelling Kirke	Støj under festivalen	Tilbagevendende	Kort	Reversibel	Reversibel	Midlertidig	Stor	Negativ	Moderat
Runestenene	Støj under festivalen	Tilbagevendende	Kort	Reversibel	Reversibel	Midlertidig	Stor	Negativ	Moderat

6.3 Påvirkning af slitage

6.3.1 Evaluering af påvirkning af musikfestivalen i Jelling

6.3.1.1 Nord- og Sydhøjen

Den potentielle påvirkning af slitage vil være forårsaget af festivalgæster, der går på gravhøjene. Det ville resultere i skader på græsset eller mindre ændringer i højens form, hvis et stort antal mennesker går langs højenes sider og presser jorden sammen.

Musikfestivalen i Jelling vil hvert år vare i alt fem dage med festivalgæster, og det er derfor en tilbagevendende og kortvarig aktivitet.

Den potentielle påvirkning af slitage på de to gravhøje er begrænset, og vurderes at omfatte skader på græsset eller mindre ændringer i deres form. Enhver handling, der forårsager skade, er irreversibel. Dog vil eventuelle minimale påvirkninger af gravhøjene være reversible og midlertidige, da det vil være muligt at genså græsset på højene og genfylde højene med jord gennem en restaureringsproces. Gravhøjene er allerede udgravet og efterfølgende reetableret, så eventuelle ændringer i deres form vil ikke være irreversible. Selvom de ikke er i deres oprindelige tilstand, fremstår de intakte (Danmarks Nationalleksikon, 2025).

Enhver påvirkning af slitage vil være negativ, men har en ubetydelig grad af ændring på attributten. Risikoen for skader på græsdekken og ændringer i gravhøjenes form er lav, da trafikken mellem byen og festivalen i festivaldagene vil blive omdirigeret i monumentområdet af frivillige, der vil nudge festivalgæsterne til at holde sig væk fra monumentområdet. Musikfestivalen i Jelling har en plan for Crowd Management der meget detaljeret beskriver hvordan gæsternes færdsel igennem byen skal styres. Der er opmærksomhed på at have officials stående langs ruten til at guide de gående festivalgæster. Der kan evt. også opsættes lette hegn langs ruten ved Monumentområdet der visuelt illustrerer at festivalgæster ikke skal derind.

Mere præcist vil festivalgæsterne blive guidet væk fra monumentområdet af frivillige, skiltning og ekstra belysning på ruten til festivalpladsen. Museet Kongernes Jelling har oplevet et fald i antallet af besøgende på museet under musikfestivalen i Jelling. Derfor forventes den øgede trafik ikke at resultere i flere besøgende til monumenterne i Jelling. Faldet i besøgende på museet og monumentområdet sammenlagt med gæster fra festivalen kan opveje hinanden. Påvirkningen af slitage på gravhøjene vurderes som neutral, fordi den vil være ubetydelig, midlertidig og reversibel.

Tabel 6-12. Vurdering af påvirkningen af slitage på musikfestivalen i Jelling.

Attribut	Beskrivelse af potentielle virkninger	Handlingens hyppighed	Handlingens varighed	Handlingens reversibilitet	Reversibilitet for påvirkning af attributten	Levetid for påvirkning af attributten	Grad af påvirkning af attributten	Kvaliteten af påvirkning af attributten	Evalueret af påvirkning
Nordhøjen	Slitage fra trafik og beboelse	Tilbagevendende	Kort	Irreversibel	Reversibel	Midlertidig	Ubetydelig	Negativ	Neutral
Sydhøjen	Slitage fra trafik og beboelse	Tilbagevendende	Kort	Irreversibel	Reversibel	Midlertidig	Ubetydelig	Negativ	Neutral

7 Konklusion

Vurderingen af projektets potentielle påvirkning af verdensarvsområdet Jelling-monumenternes attributter har vist, at det vil have en mindre visuel påvirkning, en moderat støjpåvirkning og en neutral slitagepåvirkning. Afhængigt af typen af påvirkning og den specifikke attribut vil ændringen af attributterne variere fra ubetydelig til i væsentlig grad. Størstedelen af de potentielle påvirkninger vedrører den årlige musikfestival i Jelling. Påvirkningen vil være midlertidig, kortvarig og reversibel, da selve festivalen med koncertaktiviteter er over fem sammenhængende dage. I delområde R1, R2 og R3 er den samlede varighed inkl. opstilling og nedtagning 13 uger fra primo april til ultimo juni. I delområde R4 og R5, som er tættest på kulturarvsarealet monumentområdet i Jelling, er den samlede varighed 6 uger fra primo maj til medio juni. Samlet set er de negative påvirkninger af verdensarvsområdets særlige universelle betydning (OUV) ubetydelige.

8 Referencer

- Danmarks Nationalleksikon. (n.d.). *Kongernes Jelling – Trap Danmark* | Lex. Retrieved 1 May 2025, from https://trap.lex.dk/Kongernes_Jelling
- Danmarks Nationalleksikon. (2025, March 24). *De arkæologiske undersøgelser af Jellingmonumenterne, 1820-2013 – Danmarkshistorien* | Lex. https://danmarkshistorien.lex.dk/De_ark%C3%A6ologiske_unders%C3%B8gelser_af_Jellingmonumenterne,_1820-2013
- Fortidens Jelling. (n.d.). *Palisadehegnet*. Retrieved 1 May 2025, from <https://www.fortidensjelling.dk/jelling31.htm>
- Fredningskendelser Jellingehøjene, 1945. Retrieved 4 April 2025, from <https://www2.blst.dk/nfr/00980.00.pdf>
- Hvass, S. (n.d.). *JELLING-MONUMENTERNE-deres historie og bevaring*.
- Imer, L. M., Åhfeldt, L. K., & Zedig, H. (2023). A lady of leadership: 3D-scanning of runestones in search of Queen Thyra and the Jelling Dynasty. *Antiquity*, 97(395), 1262–1278. <https://doi.org/10.15184/AQY.2023.108>
- LYTT. (2025). *Visualiseringsrapport, Appendix X in Miljøvurderingsrapport for Rekreativt område ved Herningvej nord for Jelling*.
- Miljø- og Ligestillingsministeriet. (n.d.). *Støjgrænser - Miljøstyrelsen*. Retrieved 1 May 2025, from <https://mst.dk/erhverv/rent-miljoe-og-sikker-forsyning/stoej/stoejgraenser>
- Nationalmuseet. (n.d.-a). *Hvem indhuggede Jellingstenen? - Nationalmuseet*. Retrieved 1 May 2025, from <https://natmus.dk/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/vikingetiden-800-1050/monumenterne-i-jelling/jellingstenen/hvem-indhuggede-jellingstenen/>
- Nationalmuseet. (n.d.-b). *Jelling som UNESCO-monument*. Retrieved 30 April 2025, from <https://natmus.dk/museer-og-slotte/kongernes-jelling/verdensarv-og-unesco/>
- Nationalmuseet. (n.d.-c). *Kirkerne*. Retrieved 30 April 2025, from <https://natmus.dk/museer-og-slotte/nationalmuseet/undervisning-paa-nationalmuseet/undervisningsmateriale/grundskolen/danmarks-oldtid/undervisningsrollespil/vikingetiden/vikingernes-jelling/kirkerne/>
- Nationalmuseet. (n.d.-d). *Nye undersøgelser i Jelling*. Retrieved 30 April 2025, from <https://natmus.dk/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/vikingetiden-800-1050/monumenterne-i-jelling/nye-undersogelser-i-jelling/>
- Nationalmuseet. (n.d.-e). *Oplevelser ude*. Retrieved 30 April 2025, from <https://natmus.dk/museer-og-slotte/kongernes-jelling/oplevelser-ude/>
- Nationalmuseet. (n.d.-f). *The North Mound and the South Mound*. Retrieved 30 April 2025, from <https://en.natmus.dk/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-viking-age/the-monuments-at-jelling/the-north-mound-and-the-south-mound/>
- Rambøll. (2025). *Støjanalyse af ny festivalplads*.
- Slots- og Kulturstyrelsen. (n.d.). *Jelling-monumenterne*. Retrieved 30 April 2025, from <https://slks.dk/omraader/kulturarv/verdensarv/jelling-monumenterne/>
- UNESCO. (n.d.-a). *Buffer zones - Questions and Answers - UNESCO World Heritage Centre*. Retrieved 30 April 2025, from <https://whc.unesco.org/en/faq/199>
- UNESCO. (n.d.-b). *Jelling Mounds, Runic Stones and Church - UNESCO World Heritage Centre*. Retrieved 30 April 2025, from <https://whc.unesco.org/en/list/697>
- UNESCO. (2018). *Jelling Mounds, Runic Stones and Church - Map of the inscribed minor boundary modification*.
- UNESCO. (2023). *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention UNITED NATIONS EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION INTERGOVERNMENTAL COMMITTEE FOR THE PROTECTION OF THE WORLD CULTURAL AND NATURAL HERITAGE WORLD HERITAGE CENTRE*. <https://whc.unesco.org/fr/orientations>
- UNESCO, ICOMOS, ICUN, & ICCROM. (2022). *Guidance and Toolkit for Impact Assessments*.
- Vejle Kommune. (n.d.-a). *Retningslinje for kirkeomgivelser*. Retrieved 30 April 2025, from <https://vejle.cowiplan.dk/kommuneplan21/hovedstruktur-og-retningslinjer/kultur-turisme-og-fritidsoplevelser/kulturhistorie/retningslinje-for-kirkeomgivelser/>

Vejle Kommune. (n.d.-b). *Retningslinje for kulturmiljøer i Vejle Kommune*. Retrieved 30 April 2025, from <https://vejle.cowiplan.dk/kommuneplan21/hovedstruktur-og-retningslinjer/kultur-turisme-og-fritidsoplevelser/kulturhistorie/retningslinje-for-kulturmiljoer-i-vejle-kommune/>

Vejle Kommune. (n.d.-c). *Retningslinje for Monumentområdet i Jelling*. Retrieved 30 April 2025, from <https://vejle.cowiplan.dk/kommuneplan21/hovedstruktur-og-retningslinjer/kultur-turisme-og-fritidsoplevelser/kulturhistorie/retningslinje-for-monumentomraadet-i-jelling/>